

Nemzeti Közzolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia

Az Orosz Haderő szervezeti átalakításai a csecsen
háborúktól az ukrajnai invázióig az 58.
Összfegyvernemi Hadsereg példáján bemutatva

JELIGE: Főnix

2024.

Tartalomjegyzék

Bevezető

1. Fejezet: Mint hamvaiból a fénixmadár: az Orosz Fegyveres Erők a Szovjetunió felbomlása után	6
1.1. Szovjet örökség	6
1.2. Ambiciózus tervek: a Mozgékony Erők.....	10
1.3. Medve karmok nélkül: az új orosz hadsereg a 90-es években	11
2. Fejezet: Az első csecsen háború	15
2.1. A hadműveleti terület	16
2.2. Előzmények.....	17
2.3. Út Grozny-ig	17
2.4. „A rettenetes” – Grozny	21
2.5. Grozny után.....	23
2.6. A háború tanulságai.....	24
2.7. Harcban született: az 58. Összfegyvernemi Hadsereg születése.....	26
3. A második csecsen háború	27
3.1. Az első háború után	27
3.2. A második felvonás.....	30
3.3. A csecsen háborúk tapasztalatai	34
3.4. Reformkísérletek a csecsen háborúk után	36
4. A grúz háború	38
4.1. A hadműveleti terület	38
4.2. Hadászati célok	39
4.3. Tervezés és előkészületek	40
4.4. Hadászati meglepés: a grúziai hadműveletek	41
4.5. A grúz háború tapasztalatai	43
5. A grúz háborútól az ukrajnai invázióig	45
5.1. Dandárstruktúra és az új parancsnoki rendszer.....	45
5.2. „Hivatásos hadsereg”	47
5.3. Részleges visszarendeződés a régi szervezethez.....	48
5.4. A zászlóaljharccsoportok	48
5.5. Ukrajnai műveletek.....	49
5.6. Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg a grúz háborútól az ukrajnai invázióig	50
6. Összegzés:	54
Felhasznált irodalom	55

Bevezető

2022. február 24-e óta a nemzetközi közösség figyelme az orosz-ukrán konfliktusra irányult egészen a gázai eseményekig. Ez nem véletlen, hiszen a második világháború óta nem látott méretű konfliktus bontakozott ki a szomszédunkban. A katonai vonatkozásokon kívül is érezhető a konfliktus a mindennapokban: energiaválság, infláció, felfokozott információs műveletek és háborús propaganda, ezek a mindennapi életünk részévé váltak. A háborúban kulcsszerepet betöltő orosz hadsereget is kiemelt figyelem kíséri. Megannyi elemzést lehet olvasni az orosz fél teljesítményéről, viszont érdemes egy lépést hátrafelé tenni, és megvizsgálni, hogy hogyan is jutott el az ukrán konfliktusig ez a hadsereg.

Kutatásom célja bemutatni, hogy milyen hatással voltak a legutóbbi konfliktusok tapasztalatai, kiemelten a csecsen és grúz háborúk tapasztalatai az orosz hadsereg teljesítményére, azon belül is a szervezeti átalakításaira, és ezek hogyan valósultak meg. Ez utóbbit az 58. Összefegyvernemi Hadsereg példáján keresztül szeretném megtenni. A választás nem véletlen. Hadászati és harcászati szinten sok elemzés készült már a témában, viszont egy hadműveleti szintű szervezet ilyen formában történő bemutatása újdonságnak számít, ezzel egy új aspektusból vizsgálhatjuk meg a témát.

Miért pont az 58. Összefegyvernemi Hadsereg? Az első csecsen háború közepette került megszervezésre, majd szépen lassan az Észak-kaukázusi Katonai Körzet kulcselemévé válik a második csecsen háborúra, majd szintén főszerepet kap a grúz konfliktusban is. Megjelenik a 2014-től zajló ukrainai eseményekben, a 2022-es invázióban pedig ismét a frontvonalban szolgál a hadsereg. Ezen dolgozat 2022. február 24-éig kívánja bemutatni az eseményeket. Az 58. Összefegyvernemi Hadsereg szereplése a jelenleg is zajló háborúban egyrészt megérne egy önálló dolgozatot, másrészt a téma túlzott aktualitása, valamint a mindkét fél részéről zajló háborús propaganda és a hiteles információk hiánya miatt erre objektívan még nem kerülhetne sor, ezért az invázió előtti események bemutatására koncentrálok.

Hipotézisem szerint a csecsen háborúk, valamint a grúz konfliktus nagy szerepet játszott az Orosz Haderő szervezeti átalakításaiban, amely jól vizsgálható az 58. hadsereg példáján keresztül. Az ezekben szerzett tapasztalatok, valamint a finanszírozási és létszámproblémák kietlen valóságai kényszerítették az orosz vezetést a szervezeti átalakításokra, valamint a vezetési rendszer megújítására.

Kutatásom során főként idegen nyelvű forrásokat alkalmaztam, melynek oka a részletes, a témát mélyen feltáró magyar nyelvű szakirodalom hiánya. Ez viszont nem jelenti azt, hogy

Jó járt Krisztián vagy Takács Márk munkái ne lettek volna hasznosak, főleg a dolgozatom második felében. Angol részről Lester W. Grau és Charles K. Bartles: *The Russian Way of War* munkáját kell megemlítenem, melyet akár klasszikusnak is lehet nevezni a témában. A mű nagyban segített az Orosz Haderő felépítésének és működésének a megértésében. Orosz részről Gennady Troshev altábornagy visszaemlékezésének az angol fordítását, a „*My war. Chechen diary of a trench general*” című könyvet kell megemlítenem, mely jól bemutatta a csecsen háborúk viszonyait.

Dolgozatom során kvalitatív megközelítést használtam, dokumentum- és tartalomelemzést végeztem. Próbáltam minél több forrást megvizsgálni, így a lehető legobjektívebb képet kapni a témáról. Ezt tovább segítette, hogy forrásaim nagyobbik része harmadik féltől származik, így próbáltam kiszűrni az esetleges elfogultságokat a különböző kutatásokban. A célom ezen megközelítéssel a mélyebb összefüggések feltárása volt.

Az első fejezetben egy általános áttekintést kívánok nyújtani az Orosz Fegyveres Erők felépítéséről, valamint általános helyzetéről a Szovjetunió felbomlása utáni időszakban. Előbbi fontos, hogy megértsük az 58. Összfegyvernemi Hadsereg helyét és szerepét a nagyobb képben, ezért is kerül külön bemutatásra az Észak-kaukázusi Katonai Körzet is. Utóbbit azért találok fontosnak, mivel elengedhetetlen a hadsereg általános állapotának a bemutatása ahhoz, hogy megértsük, miért is teljesítettek gyengén az Orosz Fegyveres Erők az első csecsen háború kezdetén.

A második fejezetben az első csecsen konfliktust, valamint annak a tapasztalatait mutatom be. A konfliktus szerepe jelentős, hiszen ez az első fegyveres konfrontáció, amiben a frissen megszervezett Orosz Haderő részt vesz és ennek tapasztalatai alapvetően határozták meg a későbbi szervezeti átalakításokat.

A harmadik fejezetet az első csecsen háborút követő változtatások bemutatásával kezdem, majd rátérek a második csecsen háború eseményeinek bemutatására. Összegzésre kerül, hogy milyen különbségek voltak a két háború között, valamint, hogy a háborúk után hogyan indul meg egy reformfolyamat.

A negyedik fejezetben a grúz konfliktus kerül vizsgálat alá, hogy hogyan sikerült az orosz félnek azt elérni, ami nem sikerült a csecsen háborúk során: egy gyors hadműveleti sikert.

Az ötödik fejezetben a grúz háború és az ukrajnai invázió közötti időszak kerül bemutatásra. Ebbe beletartoznak a grúz háború utáni reformprogramok, valamint a 2014-15-ös ukrajnai események és végül az 58. Összfegyvernemi Hadsereg kitelepülése a Krímbe.

Dolgozatomban az orosz személy és településnevek angol átíratát használom. Ennek oka egyrészt a munkám során felhasznált források túlsúlya, másrészt az angol nyelvű térképek használata, amelyeken az eligazodást hivatottak segíteni az átíratok.

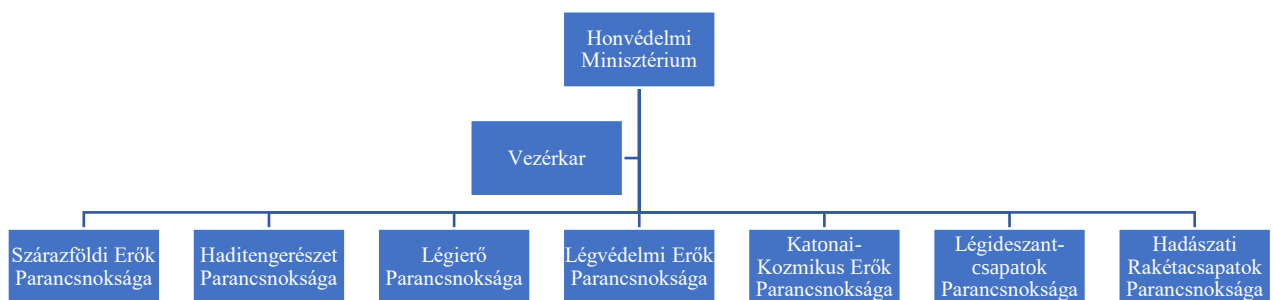
1. Fejezet: Mint hamvaiból a fönixmadár: az Orosz Fegyveres Erők a Szovjetunió felbomlása után

A Szovjetunió 1991. decemberében bomlott fel. Öt hónappal később a Szovjet Fegyveres Erők, mint utolsó megmaradt intézmény is megszűnt létezni. 1992. májusában Boris Yeltsin bejelentette az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erőinek megalakulását.¹ Mint a fönixmadár, az Orosz Fegyveres Erők a szovjet haderő hamvaiból jött létre, nem véletlen tehát, hogy a szervezeti struktúra is oda vezethető vissza.

1.1. Szovjet örökség

Az Orosz Fegyveres Erők vezető szerve a Honvédelmi Minisztérium. Feladata a külső támadás elleni védelem szervezése és irányítása. Végrehajtó vezető szerve a Vezérkar. Ennek nem csak tervező feladatai vannak, hanem doktrína és képesség fejlesztő funkciókat is ellát. Feladatai közé tartozik a hadászati és hadműveleti szintű tervezés.²

Alárendeltségébe tartoznak a haderőnemi parancsnokságok. Ezekből 1992-ben hét darab volt. A Szárazföldi Erők Parancsnoksága, a Haditengerészet Parancsnoksága, a Légierő Parancsnoksága, a Légvédelmi Erők Parancsnoksága, a Katonai-Kozmikus Erők Parancsnoksága, a Légideszant-csapatok Parancsnoksága, a Hadászati Rakétacsapatok Parancsnoksága.

1. ábra Orosz katonai vezetés szervezete
(Forrás: saját készítésű ábra)

¹ SKELTON S. Jill (2000): *Russian Military Reform Since the Collapse of the Soviet Union: How Effective is the Russian Military as a Fighting Force?* Institute for the Study of Conflict, Ideology and Policy. 6.o.

² GRAU Lester W. – BARTLES Charles K. (2016): *The Russian Way of War*. Fort Leavenworth: FMSO. 10.o.

Parancsnoksága, a Légvédelmi Erők Parancsnoksága³, a Katonai-Kozmikus Erők Parancsnoksága, a Légideszant-csapatok Parancsnoksága, és a Hadászati Rakétacsapatok Parancsnoksága⁴.

A hadseregcsoporthoz, azaz a *front* volt mindig is a háborús hadászati-hadműveleti szintű szervezete a szovjet és az Orosz Fegyveres Erőknek is. Ennek a kvázi békeidős megfelelője a *katonai körzet*, ami viszont háború esetén ketté válik. A *katonai körzethez* tartozó magasabbegységekből jön létre a *front*, aminek a vezetését a *katonai körzet* parancsnoka látná el és ez hajtaná végre a katonai műveleteket. Alárendeltségébe több *összfegyvernemi* és *harcocsi hadsereg*, valamint a Légierő Frontrepülő Csapatának az alakulatai tartoznának.⁵

A *katonai körzet* maradéka a körzet parancsnokhelyettesének a vezetése alá kerülne és feladata a területén a háborús intézkedések felügyelete és betartatása, a mozgósítás lebonyolítása, az alakulatok felkészítése a harcra, valamint frontra szállítása, logisztikai támogatás, és a tartalékok kiképzése. A *katonai körzet* békeidős feladatai közé tartozik a helyőrségek biztosítása, kiképzés, logisztika biztosítása, kiemelt fontosságú objektumok védelme, valamint a sorozással kapcsolatos tevékenységek lebonyolítása.⁶

Békeidőben a *katonai körzet* a Szárazföldi Erők Parancsnoksága alá tartozik, viszont a *front* háború idején azonnal a Vezérkar alárendeltségébe kerülne, emiatt a Szárazföldi Erők Parancsnokságának csak minimális szerepe van háború idején, már ami a hadműveleteket illeti.⁷ 1992-ben az ország területe 8 *katonai körzetre* volt felosztva. A Leningrádi, a Moszkvai, Észak-kaukázusi, Volgai, Uráli, Szibériai, Bajkálontúli és Távol-keleti Katonai Körzetekre.⁸

³ A Légierőt és a Légvédelmi Erőket 1997-ben összevonták

⁴ GLANTZ M. David (2010): *The Development of the Soviet and Russian Armies in Context, 1946–2008: A Chronological and Topical Outline*. The Journal of Slavic Military Studies. 23(1), 27-235. o.

⁵ WHISLER Greg (2019): *Strategic Command and Control in the Russian Armed Forces*. The Journal of Slavic Military Studies, 32(4) 463-484. o.

⁶ GRAU – BARTLES (2016): 28.o.

⁷ WHISLER (2019): 463-484. o.

⁸ GLANTZ (2010): 27-235. o.

2. sz. ábra Orosz katonai körzetek 1992-ben

(Forrás: <https://www.warvspace.org/inspections-and-alerts>)

A hadműveleti szintet az *összfegyvernemi*, valamint a *harckocsi hadseregek* képviselik. Ezek műveleti és adminisztratív szervezetek, amik alapvető alkotóelemei a *frontoknak*. A *harcászati szintű szervezetektől* eltérően a *hadseregeknek* nincsen egy meghatározott struktúrája. Általánosságban egy *összfegyvernemi hadsereg* néhány *gépesített lövészhadosztályból* és *harckocsihadosztályból*, illetve tüzér, rakéta, légvédelmi, műszaki, híradó, felderítő, hírszerző és logisztikai alakulatokból áll. Ezen alakulatoknak hála az *összfegyvernemi hadsereg* sikerrel tud védelemben és támadásban, különböző földrajzi és műveleti környezetekben egyaránt tevékenykedni.⁹

A Szovjet Hadseregtől megörököelve a harcászati szint alapvető magasabbegységei a *gépesített lövész és harckocsihadosztályok* (1.sz. melléklet) voltak, amelyek egy hat ezredből álló struktúrára épültek. A különbség a harcoló fegyvernemek arányában található. A *gépesített lövészhadosztály* három gépesített lövész és egy harckocsiezredből, ezzel szemben a *harckocsihadosztály* egy gépesített lövész és három harckocsiezredből állt. Ezeket a harcoló ezredeket támogatta egy tüzér és egy légvédelmi ezred, egy felderítő, egy műszaki és egy híradó

⁹ Headquarters Department of the Army (1984): *The Soviet Army: Operations and Tactics*. Washington DC. 8.o.

zászlóalj, egy páncéltörő osztály, valamint egyéb harc-kiszolgáló elemek.¹⁰ Az Észak-kaukázusi Katonai Körzet egy másodvonalas szervezetből néhány év alatt az Orosz Fegyveres Erők legfontosabb *katonai körzetévé* vált, köszönhetően a két csecsen háborúnak. 1991-ben a körzet három hadtest parancsnoksággal rendelkezett, mindegyik alá egy-egy hadosztály tartozott. A 12. Hadtest Maykop-ban a 9. Gépesített Lövészhadosztállyal, a 34. Hadtest a 82. Gépesített Lövészhadosztállyal Volgograd-ban és a 42. Hadtest a 19. Gépesített Lövészhadosztállyal Vladikavkaz-ban.¹¹ Ezeken felül volt még a 42. Gárda Kiképző Gépesített Lövészhadosztály Grozny-ban, amit később 173. Gárda Kiképző Központtá neveztek át, egy tüzerhadosztály és

3. ábra Észak-kaukázusi Katonai Körzet

(Forrás: Dr. Steven J. Main: *North Caucasus Military Disrtrict*)

¹⁰ Headquarters Department of the Army (1991): *The Soviet Army: Troops, Organization, and Equipment* 66.o.

¹¹ ROBINSON Colin (2007): *The Russian Ground Forces Today: A Structural Status Examination*. Journal of Slavic Military Studies 18(2), 189-206. o.

kettő rakétadandár. 1993 júniusára a Grozny-ban lévő kiképző központot feloszlatták és a felszerelésének a felét a csecseneknek adták.¹² A 9. Gépesített Lövészadosztály is feloszlott, viszont az alapjain létrehozták a 131. Gépesített Lövészdandárt. Egy rövidéletű *gépesített lövészdandárt* létrehoztak 1993-ban Novorossiysk-ban, viszont 1994-ben fel is oszlatták. A volt szovjet területekről kivont alakulatok közül a 7. Gárda Ejtőernyőshadosztály és a 20. Gépesített Lövészadosztály érkezett a körzethez 1993-ban.¹³

1.2. Ambiciózus tervek: a Mozgékony Erők

A hadsereg útkeresésének lett az eredménye a „Mozgékony Erők” koncepciója 1992-ben. Eszerint a szárazföldi erők azonnali reagálású erőkből, gyorsreagálású erőkből, megerősített körzetekből, a Szpecnazból, nagy mozgékonyaságú erőkből és mozgósított tartalékokból álltak.¹⁴ A fő szárazföldi erők az úgynevezett Mozgékony Erők lettek volna. Ez egyszerre tartalmazta az „azonnali reagálású erőket” és a „gyorsreagálású erőket” is. Az előbbinek a feladata, hogy a feltételezett, vagy már kialakuló konfliktus területekre települjön és ott megfelelő erő alkalmazásával megfékezze, vagy megoldja a konfliktust. Ezt a lehető legmagasabb fokú harckészültséggel érnék el, aminek hála bármikor bevethetőek lennének anélkül, hogy más alakulatoktól kéne képességeket megerősítésként hozzájuk rendelni. A „gyorsreagálású erők” az „azonnali reagálású erőket” követnék megerősítésként.

A „Mozgékony Erőkön” felüli csapatokat a meglévő hadosztályalapú szervezetről egy dandáralapú szervezetté tervezték átalakítani. Ez az új koncepció jelentős előnyöket tartalmazott. Az összefegyvernemi dandárokkal és zászlóaljakkal, a dandáralapú koncepció egy sokkal rugalmasabb, alacsonyabb szinten koncentrálni képes összefegyvernemi képességet és decentralizáltabb rendszert eredményezett volna. Továbbá az Orosz Fegyveres Erők méretének tervezett csökkentése a hadosztályalapú szervezetet alkalmatlanná tette a várható konfliktusokra, nevezetesen a nagy tempójú konvencionális műveleteket váltó, korszakban dominánsnak gondolt kis és közepes nagyságú műveletekre.¹⁵

Az „azonnali reagálású erők” kettő-három ejtőernyős hadosztályból, kettő-három légiroham dandárból, kettő-négy harckocsi vagy gépesített lövészdandárból, egy Szpecnaz dandárból, hat tengerészgyalogos zászlóaljból, kettő légiroham zászlóaljból és az ezeket

¹² ROBINSON (2007): 189-206. o.

¹³ ROBINSON (2007): 189-206. o.

¹⁴ SKELTON (2000): 12.o.

¹⁵ SKELTON (2000): 14.o.

támogató légvédelmi, helikopteres, légierős és híradó alakulatokból, nagyjából 40-50 000 főből állt volna.

A „gyorsreagálású erők” egy-kettő hadtestből, fejenként kettő-négy harckocsi és kettő-négy gépesített lövészdandárból, egy harckocsihadosztályból, egy gépesített lövészhadosztályból, egy-kettő ejtőernyős hadosztályból, egy tüzérdandárból, egy légihadseregből és támogató erőkből, nagyjából 80 000–100 000 emberből állt volna.¹⁶

Habár a tervek ambiciózusok voltak a megvalósítás már nehézkesnek bizonyult. Az 1992-ben elsőnek javasolt öt önálló gépesített dandár felállítása helyett csak három lett elfogadva. 1993 végére csak a 74., a 131., a 135. és a 136. Önálló Gépesített Dandárok¹⁷ álltak fel.¹⁸

1.3. Medve karmok nélkül: az új orosz hadsereg a 90-es években

A Szovjet Fegyveres Erők egy szuperhatalom fegyveres erejeként nagy és viszonylag effektív haderő volt, legalábbis a nagy intenzitású konvencionális harcot illetően, amire létrehozták. Volt egy tiszta célja a hadseregnek, magasfokú kohéziója és megfelelő mennyiségű és minőségű fegyverzete, valamint egy átfogó ideológiája, ami összetartotta. Ezt a Szovjetunió felbomlása teljesen szétrombolta, és ott hagyta a Föderációt a Szovjet Fegyveres Erőknek egy zavart, irányt vesztett, kiegyenlítetlen magjával. A biztonságpolitikai helyzet gyökeresen változott meg. Az eddigi kétpólusú világ összeomlott, ezzel igazi ellenségkép nélkül hagyva a hadsereget.

A problémákat súlyosbította a Varsói Szerződés felbomlása és a közép-európai ütközőzóna elvesztése 1991-ben. Az eddig másodvonalas *katonai körzetek*, mint a Moszkvai vagy az Észak-kaukázusi, a frontvonalban találták magukat. Az infrastruktúra a korábbi Varsói Szerződés tagállamokból és a balti államokból hazatérő csapatok elszállásolására teljesen hiányzott. A Légierő elvesztette reptereinek a felét és a megmaradtakból is sok javításra és fejlesztésre szorult.¹⁹ A Haditengerészet jelentős bázisokat veszített a Balti- és Fekete-tengeren. Ezen felül a frissen függetlenné vált országok nagy mennyiséget tartottak meg a Szovjet Fegyveres Erők modern fegyvereiből, valamint a karbantartó és javító üzemek 40%-a is hozzájuk került.²⁰

¹⁶ GLANTZ (2010): 27-235. o.

¹⁷ Utóbbi három az Észak-Kaukázusi Katonai Körzetben

¹⁸ BOLTENKOV Dmitry et al. (2011): *Russia's New Army*. Moszkva: Centre for Analysis of Strategies and Technologies. 12.o.

¹⁹ DICK Charles J. (2007): *A bear without claws: The Russian army in the 1990s*. The Journal of Slavic Military Studies, 10(1) 1-10. o.

²⁰ DICK (2007): 1-10. o.

Kivételt a nukleáris erők jelentettek. Itt nem voltak jellemzők sem a költségvetési, sem a létszámproblémák. A feltöltöttség itt szinte mindig az állománytábla szerinti szinten volt és a pénzügyi háttér is biztosítva volt. Ezzel biztosították a fegyveres erők legütőképesebb, legveszélyesebb haderőnemét.²¹

A Szovjetunió végnapjait jellemző, és így az újra függetlenedő Oroszország első időszakát meghatározó gazdasági válság közepette egyértelmű volt a vezetés számára, hogy a korábbihoz hasonló méretű hadsereget egyszerűen nem tud eltartani az ország. 1995 közepén a hadsereg létszáma nagyjából 1,2 és 1,5 millió fő között mozgott.²² Ez az előírt 1,9 milliós létszámnak nagyjából a 70%-a, a korábbi szovjet haderőnek pedig pusztán a negyede.

Évszám	Teljes létszám (fő)	Hadosztályok száma	Harckocsik száma	Csapatok létszáma Kelet-Európában	Éves harckocsitermelés (darab)	Éves vadászpilóta repülőgép termelés (darab)
1988	5,1 millió	202	53 300	665 000	3 500	700
1994	1,5 millió	74	19 500	0	~20	~13

1. sz. táblázat: A szovjet és orosz katonai erő összehasonlítása 1988-1994

Az Orosz Fegyveres Erők felöltése a szovjet időkhöz hasonlóan sorozással történt és történik részben mind a mai napig, ennek ellenére nem sikerült a kitűzött létszámcélokat elérni. Ennek az egyik oka a nagyfokú mentesség, ami miatt például tanulmányi okokból, minden éves korcsoportnak csak a 20%-a volt behívható. Ennek a 20%-nak nagyjából a harmada kiesett egészségügyi okok miatt. Sokan meg sem jelentek a sorozáson. Az ilyen „sorozást kerülőknek” a száma sosem esett 23 000 fő alá.²³

A hadsereg válasza erre a szerződéses szolgálati forma bevezetése volt 1992-ben. Az elképzelés szerint a sorállományhoz képest magasabb fizetésnek kellett volna bevonoznia az embereket a seregbe. Egy szerződéses katona havi fizetése 1994-ben 144 000 rubel volt, ezzel

²¹ MEYER (1995): 4. o.

²² MEYER (1995): 5. o.

²³ DICK (2007): 1-10. o.

szemben egy sorkatonáé 9 800 rubel, ami együttes szolgálatuk esetén feszültséget is keltett a sorkatonák és a szerződésesek között.²⁴

Nem csak a legénységi állományt érintették a problémák. 1992 és 1994 között 71 171 fővel tervezték csökkenteni a közel félmillió tiszt állomány létszámát. 154 687-en hagyták el végül a hadsereget, akiknek több mint a fele 30 év alatti volt. 1995 elején 12%-os volt a hiány a tisztikarban.²⁵

Ennek az oka a tiszt állomány kiábrándulása a hadseregből. Sok tisztnek nem volt lakása, sátrakban, deaktivált helikopterekben és iskolabuszokban éltek a családjaikkal. A tiszt státusszal járó tisztelet teljesen eltűnt a társadalom köréből. A fizetések értéke is nagyban visszaesett és nem csak a civil szférával összevetve. A hadseregben a fizetés jóval kevesebb volt, mint a belügyi vagy a határőr alakulatoknál.²⁶

Sok tiszt a korrupciót választotta az önfenntartás módjaként. Nyíltan vettek részt „kereskedelmi” tevékenységekben a laktanyákban. Felszerelést és fegyvereket adtak el civileknek, és nem csak kézfegyverekről van szó. Nehéz fegyverek, vállról indítható légvédelmi rakéták és páncélozott járművek is a listán voltak. Tovább fokozva a helyzetet, ezek az eladások legtöbbször az elöljárók tudtával történtek.²⁷

Végso soron viszont, az egyéb problémák ellenére, a finanszírozás volt a gondok alapja. A gazdasági válság közepette se az erőforrások, se a politikai akarat nem állt rendelkezésre a hadsereg megfelelő szintű pénzügyi támogatására. Ez odáig fajult, hogy a számlák annyira felhalmozódtak, hogy a katonák sokszor hónapokig nem kaptak fizetést. Emellett sokszor a közműveket sem tudták kifizetni. Néhány katonai objektumnál lekapcsolták a víz, villany és gázellátást a kifizetetlen számlák miatt.²⁸

A védelmi szektor a teljes állami költségvetés 20,89%-át tette ki 1994-ben, 1999-ben ez már csupán 16,29% volt. A bruttó nemzeti össztermék tekintetében pedig 5,6%-ról közel 2%-ra csökkent a védelmi kiadások aránya, ezzel szemben a szovjet időkben ez 15 és 25% között mozgott.²⁹ Ráadásul az orosz bruttó nemzeti össztermék 1992. és 1998. között a felére zsugorodott, vagyis a védelmi kiadásoknak nem csupán a költségvetéshez viszonyított relatív aránya, de abszolút értéke is drasztikus mértékben csökkent.³⁰

²⁴ SKELTON (2000): 24.o.

²⁵ DICK (2007): 1-10. o.

²⁶ DICK (2007): 1-10. o.

²⁷ DICK (2007): 1-10. o.

²⁸ MEYER Stephen M. (1995): *The Devolution of Russian Military Power*. DACS Working Paper 4.o.

²⁹ JÓJÁRT Krisztián (2017): *Az orosz haderőreform értékelése IV. – Védelmi költségvetés*. Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai szemle 10. szám 79-88. o.

³⁰ JÓJÁRT (2017): 79-88. o.

Ha tovább bontjuk a költségvetést még több dologra is fény derül. Az 1988-as adatokkal szemben, ahol felszerelésre és kutatás-fejlesztésre a költségvetés majdnem kétharmada ment el, addig ez 1994-ben csak a negyede annak. (2.sz. melléklet) Azonban a személyi kiadások a költségek 62%-áért felelnek, egy olyan szervezetnél, ami méretében csak 30%-a a Szovjet Fegyveres Erőknek.³¹ Ez jól mutatja a torzulást a költségek eloszlásában. A személyi kiadások fedezése elvitte a forrásokat egyrészt a meglévő felszerelések fenntartásától, valamint új, modern eszközök fejlesztésétől és beszerzésétől, így egy öregedő, silány állapotú eszközparkot hagyva a haderőnek.

A finanszírozási válságok a fegyveres erők képességeinek romlását eredményezték. A minőségi emberanyag toborzásának, és az állomány megfelelő felkészítésének, felszerelésének a kudarca oda vezetett, hogy a tisztek 70%-a alkalmatlannak találta csapatait a harcra. A csapatok nem gyakorlatoztak, a pilóták nem repültek, a felszerelés nem volt karbantartva, sőt néhol a parancsnokok kénytelenek voltak a katonáikat a helyi gyárakba és farmokra vezényelni dolgozni, hogy egyáltalán fenn tudják tartani a laktanyákat. A hadikészletek folyamatosan ürültek az ellátmány hiánya és az amortizáció, illetve a korrupció miatt. 1993 és 1995 között egyetlen hadosztály szintű gyakorlatot sem tartottak a Szárazföldi Erők.³²

Összegezve elmondhatjuk, hogy az orosz haderő a Szovjetunió összeomlását követően egy válságokkal sújtott szervezet volt, ami már csak árnyéka volt az egyszer rettegett Vörös Hadseregnek. A finanszírozási és létszámproblémák megbénították a hadsereget, ezzel egy rosszul képzett, alacsony morálú, silány állapotú eszközparkkal ellátott haderőt eredményezve. Ezen problémák közepette, csupán két évvel a megalakulása után az Orosz Fegyveres Erők hadba vonult a szakadár csecsenek ellen.

³¹ MEYER (1995): 4. o.

³² SKELTON (2000): 26.o.

2. Fejezet: Az első csecsen háború

A Szovjetunió végnapjaiban, 1990. november 27-én a csecsen parlament kinyilvánította a szuverenitást. 1991. szeptember 6-án a Dzhokhar Dudayev³³ szovjet tábornok által vezetett fegyveresek körbezárták a parlamentet és lemondásra kényszerítették a kormányt, amely támogatta az augusztusi sikertelen moszkvai puccsot. Az októberi elnökválasztáson győztes Dudayev november 2-án kikiáltotta Csecsenföld függetlenségét.³⁴

Csecsenföld a Kaukázus vonalától észak-északkeletre fekszik. A tagköztársaság területe 16-17 ezer km². Lakossága egy és másfél millió fő között mozog, összetétele homogén, hiszen a lakosság 95%-át a csecsenek teszik ki. A domináns vallás a szunnita iszlám.

³³A katonai Repülő Akadémián végzett. A szovjet hadsereg első csecsen származású tábornoka. Csecsenföld elnöke 1991 novemberétől 1996 április 21-ei haláláig.

³⁴JENKINSON C. Brett (2002): *Tactical Observations From The Grozny Combat Experience*. Fort Leavenworth, KS: U.S. Army Command and General Staff College 25. o.

2.1. A hadműveleti terület

4. ábra Csecsenföld domborzata

(Forrás: https://www.freeworldmaps.net/russia/chechnya/#google_vignette)

A terület domborzata változatos: az északi rész síkság a Kuma–Manics-süllyedéssel és a Kaszpi-mélyfölddel, a középső terület dombság, a déli részen a Kaukázus hegység található. A legmagasabb csúcsok 4 000 méter fölé emelkednek. Fő folyói a Terek, a Sunza és az Argun.

Csecsenföld legnagyobb települései a főváros Grozny, Urus-Martan, Sali, Argun és Gudermes. A körülbelül 370 000 lakosú Grozny-ra jellemzőek voltak a szovjet korban betonból készült lakótömbök alkotta lakótelepek a 90-es években (3. sz. melléklet).

2.2. Előzmények

Boris Yeltsin³⁵ orosz elnök már 1991 novemberében rendkívüli állapotot rendelt el a területen, de nem akarta fokozni a feszültséget és a politikai megoldás érdekében 1992 nyarára kivonta az orosz csapatokat.³⁶ Csecsenföld kérdése két fő szempontból volt lényeges Oroszország számára. Az első az olajvezetékek, amik a Kaszpi-tengertől Csecsenföldön keresztül a Fekete-tengerhez vezetnek. Ezen vezetékek újjáépítése, hogy megkerüljék Csecsenföldet, gazdaságilag megengedhetetlen volt Oroszország számára.³⁷ A második az orosz területi integritás. A legtöbb orosz belügyi problémaként tekintett Csecsenföldre, ennek megfelelően az orosz kormány nem ismerte el a csecsenek függetlenségét. 3 éven át próbálta Oroszország kényszeríteni a csecsen elnököt Dudayevet, hogy hátráljon vissza a függetlenségi kinyilvánításától.³⁸

Csecsenföldön azonban egyre jobban kiéleződött az 1993 áprilisában elnöki rendszert bevezető államfő és ellenzékének konfliktusa, amely végül polgárháborúvá fajult. Amikor az oroszok által támogatott csecsen ellenzéki erőknek nem sikerült megdönteni Dudayevet 1994 novemberében, Boris Yeltsin orosz elnök erősebb eszközökhöz nyúlt. November 29-én ultimátumot küldött a harcok beszüntetésére és a fegyverek letételére. Több napnyi eredménytelen tárgyalás után Yeltsin csapatokat küldött Csecsenföldre.³⁹

2.3. Út Grozny-ig

Boris Yeltsin orosz elnök rendelete felhatalmazta Pavel Grachev⁴⁰ honvédelmi minisztert egy minisztériumok közötti összhaderőnemi harccsoport létrehozására és vezetésére. Ebbe beletartoztak a Honvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium és a Határőrség Csecsenföldön működő csapatai.⁴¹ A terv egy négy fázisból álló művelet volt.

Az első a csapatok összevonásából állt Mozdok-ban, Vladikavkaz-ban és Kizlyar-ban. Ezalatt a belügyi és határőr erőknek le kellett zárnia Csecsenföld határát. A légierőnek eközben

³⁵ Oroszország elnöke 1991 és 1999 között.

³⁶ JENKINSON (2002): 26.o

³⁷ CELESTAN J. Gregory (1996): *Wounded Bear: The Ongoing Russian Military Operation in Chechnya*. 2. o.

³⁸ CELESTAN (1996): 2. o.

³⁹ CELESTAN (1996): 2. o.

⁴⁰ A rjazanyi ejtőernyős deszantos főiskolán, valamint az M. V. Frunze Katonai Akadémián végzett. 1988-ban megkapta a Szovjetunió Hőse kitüntetését. Oroszország honvédelmi minisztere 1992 és 1996 között.

⁴¹ JENKINSON (2002): 38. o.

ki kellett vívnia a teljes légifölényt a tagköztársaság felett. A terv szerint december 6-áig kellett végezni ezekkel a feladatokkal.⁴²

A második fázisban három csoportosítás, az északi, a nyugati és a keleti, öt út mentén előre vonul Grozny-ig a légierő támogatásával és körülzárják a várost, ezzel egy kettős bekerítést hozva létre, egy a tagköztársaság határán és egy a főváros körül, majd lefegyverzik az ellenséges fegyvereseket. Ezalatt a belügyi csapatok biztosítják az ellátási útvonalakat és a hadsereg csapataival együtt bevonulnak Grozny-ba. Ezt a fázist december 9-éig kellett lezárni.⁴³

A harmadik fázisban az északról és délről érkező csapatok elfoglalják az Elnöki Palotát és más kiemelt fontosságú létesítményt Grozny-ban, miközben lefegyverzik a fegyveres csoportokat, mindezt december 13-áig.⁴⁴

A negyedik fázisban a katonai alakulatok stabilizálják a helyzetet, ezzel átadva a felelősséget a belügyi csapatoknak a terület fölött. Az utolsó fázis öt-tíz napot vett volna igénybe.⁴⁵

A műveletre összegyűjtött csapatok 23 700 főből álltak, ebből 19 000 a Honvédelmi Minisztérium, 4 700 pedig a Belügyminisztérium alá tartozott. Az eszközparkot 80 harckocsi, 208 páncélozott harcjármű és 182 tüzérségi eszköz alkotta. A csecsen fél becslések szerint december 1-én 15 000 fővel, 50 harckocsival, 100 páncélozott harcjárművel, 60 tüzérségi löveggel és aknavetővel, valamint 30 sorozatvetővel rendelkezett.⁴⁶

A légierőnek sikerült hamar, még a szárazföldi erők megindulása előtt kivívnia a légifölényt. A Csecsenföldön maradt 266 repülőgépet kivétel nélkül sikerült megsemmisíteniük a földön november végéig. A szárazföldi műveletek december 11-én indultak meg.⁴⁷

Az északi csoportosítás a 8. Hadtest körül szerveződött, melynek parancsnoksága Volgográdban állomásozott. A csoportosítás Mozdok környékéről nyomult előre. Alárendeltségében a 131. Gépesített Lövészdandár⁴⁸, a 81. Gárda Gépesített Lövészezred⁴⁹ és

⁴² JENKINSON (2002): 46. o.

⁴³ GLANTZ M. David (2010): *The Development of the Soviet and Russian Armies in Context, 1946–2008: A Chronological and Topical Outline*. The Journal of Slavic Military Studies 23(1), 27-235. o.

⁴⁴ GLANTZ (2010): 27-235. o.

⁴⁵ GLANTZ (2010): 27-235. o.

⁴⁶ GLANTZ (2010): 27-235. o.

⁴⁷ OLIKER Olga (2001): *Russia's Chechen Wars 1994-2000, Lessons from Urban Combat*. Santa Monica: RAND. 36.o.

⁴⁸ Állomáshelye Maykop, Észak-kaukázusi Katonai Körzet

⁴⁹ Az ezred a 27. Gárda Gépesített Lövészadosztály alegysége, Totskoe Volgai Katonai Körzet

5. ábra Hadműveleti irányok az első csecsen háborúban

(Forrás: THOMAS L. Timothy (1997): *The Caucasus Conflict and Russian Security: The Russian*)

a 255. Gárda Gépesített Lövészezred⁵⁰. Később erősítésként megkapta a csoportosítás a 34. Gépesített Lövészadosztály⁵¹ 276. és 324. Gépesített Lövészezredét, a 165. Tengerészgyalogos Ezredet⁵² és a 876. Önálló Ejtőernyős Zászlóaljat⁵³.

A nyugati csoportosítás Beslan és Vladikavkaz irányából nyomult be Csecsenföldre. Alárendeltségében a 19. Gépesített Lövészadosztály⁵⁴ részei Vladikavkaz irányából, a 76. Gárda Ejtőernyős Hadosztály⁵⁵ és a 21. Gárda Légiroham Dandár⁵⁶ részei pedig Beslan

⁵⁰ Az ezred a 20. Gárda Gépesített Lövészadosztály alegysége. állomáshelye Volgograd Észak-kaukázusi Katonai Körzet

⁵¹ Állomáshelye Ekaterinburg Uráli Katonai Körzet

⁵² Az ezred az 55. Tengerészgyalogos Hadosztály alegysége, Csendes-óceáni Flotta

⁵³ A zászlóalj az Északi Flottához tartozott

⁵⁴ Állomáshelye Vladikavkaz Észak-kaukázusi Katonai Körzet

⁵⁵ Állomáshelye Pskov Leningrádi Katonai Körzet

⁵⁶ Állomáshelye Stavropol Észak-kaukázusi Katonai Körzet

irányából nyomult előre. Erősítésként a csoportosítás a 106. Gárda Ejtőernyős Hadosztály⁵⁷ részeit kapta meg⁵⁸.

A *keleti csoportosítás*, parancsoksága Khankala-ban, Dagesztán felől nyomult be a tagköztársaság területére. Alárendeltségében a 104. Gárda Ejtőernyős Hadosztály⁵⁹ és az 56. Légiroham Dandár⁶⁰ részei. A csoportosítás erősítésként a 129. Gárda Gépesített Lövészezredet⁶¹ kapta meg.⁶²

Az ambiciózus időkeret már az első napokban megghiúsult. Mindhárom csoportosítás menetoszlopait feltartották a tüntető lakosok. Csecsen mesterlövészek rövid rajtaütései még tovább lassították az így is lassan haladó oroszokat. Ezeken felül kisebb csatározások zajlottak csak a csecsen felkelőkkel a falvak környékén.

Az *északi csoportosításnak* december 20-án sikerült elérnie a Sunzha folyón átívelő hidat, egy hét késéssel az eredeti tervhez képest. Az eredeti terv nem élte túl az első harcérintkezést. Az új szituáció ellenére hozzáláttak az oroszok a 3. fázis végrehajtásához, mielőtt még a 2.-at befejezték volna. Grozny elfoglalásához, annak bekerítése és elszigetelése nélkül álltak neki.⁶³

⁵⁷ Állomáshelye Tula Moszkvai Katonai Körzet

⁵⁸ GLANTZ (2010): 27-235. o.

⁵⁹ Állomáshelye Uljanovszk Észak-kaukázusi Katonai Körzet, a hadosztályt 1996-ban átszervezték a 31. Légiroham Dandárrá

⁶⁰ Állomáshelye Volgondonszk Észak-kaukázusi Katonai Körzet, a danárt később beolvasztották a 20. Gárda Gépesített Lövészadosztályba, mint 56. Légiroham Ezred

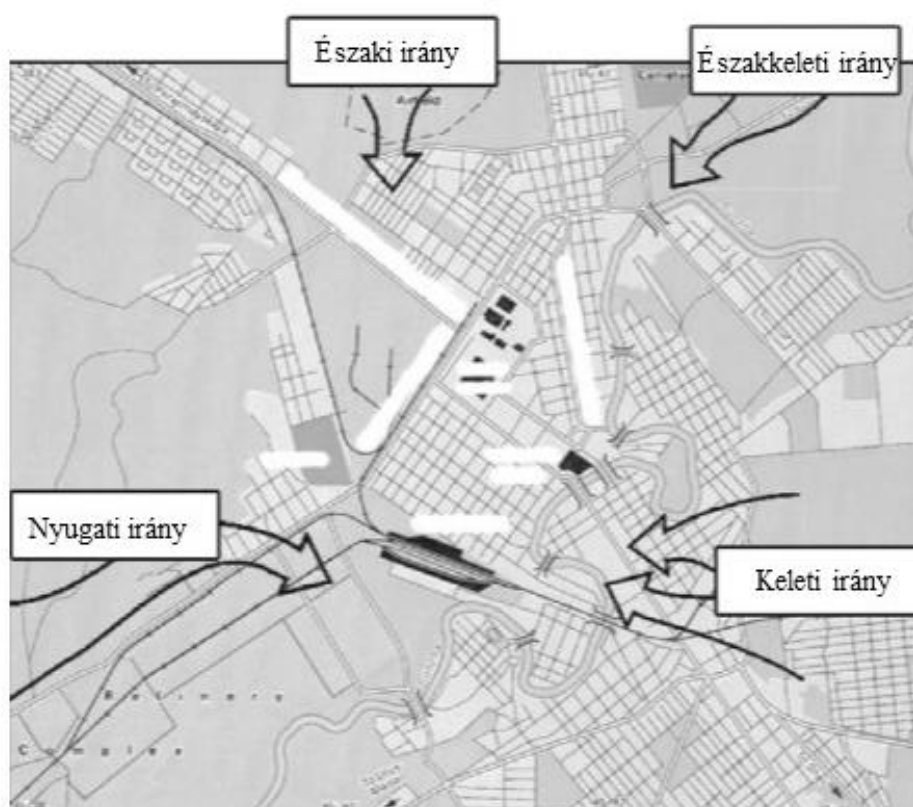
⁶¹ Az ezred a 45. Gárda Gépesített Lövészadosztály alegysége, Leningrádi Katonai Körzet

⁶² GLANTZ (2010): 27-235. o.

⁶³ CELESTAN (1996): 4. o.

2.4. „A rettenetes” – Grozny

A csapatok december 26-ára foglalták el állásaikat Grozny körül. Ennek ellenére a bekerítés nem volt teljes, főleg a déli szektor volt nyitott. Az orosz álláspont szerint ez tervezett volt, hogy egy korridort tartsanak fent a menekülő lakosság számára. Viszont ez lehetővé tette a felkelők számára a szabad ki- és bemozgást a városba, így biztosítva az ellátmányt a városban harcoló társaiknak.⁶⁴

6. ábra Támadási terv Groznyban

(Forrás: *The 31 December 1994-8 February 1995 Battle for Grozny* - Timothy L. Thomas)

Az oroszoknak 38 000 fő, 230 harckocsi, 353 gyalogsági harcjármű és 388 különböző tüzérségi eszköz állt rendelkezésére a város elfoglalására. A szárazföldi erőket az Észak-kaukázusi Katonai Körzet 4. Légihadserege támogatta merev és forgószárnyas eszközökkel.⁶⁵

⁶⁴ OLIKER (2001): 36. o.

⁶⁵ JENKINSON (2002): 55. o.

A terv szerint az orosz csapatoknak négy irányból kellett bevonulniuk Groznyba. A támadás december 31-én indult meg. Az orosz harcjárműoszlopok megfelelő gyalogsági kíséret nélkül vonultak be Groznyba, ahol könnyű prédáik voltak a csecseneknek, akik az épületek felső emeleteiről tüzeltek.⁶⁶ A támadás teljes katasztrófa volt, csak a 131. Gépesített Lövészdandár vesztesége 1 000 halottat és 74 eltűntet tett ki a december 31-ei és január eleji harcokban. A dandár bevetett 26 harckocsijából 20, a 120 gyalogsági harcjárművéből 102 semmisült meg.

Az első napok sokkja után az oroszok taktikát váltottak. A várost kisebb szektorokra osztották fel, melyeket egyesével, házról-házra kellett elfoglalni. A járműoszlopok helyett a gyalogságé volt a főszerep és őket támogatták a harckocsik és a gyalogsági harcjárművek, valamint a tüzérség. Az északi és északkeleti csoportosításokat összevonták. Január 4-én és 5-én a keleti csoportosítás északnak vonult, hogy felvegyék az összeköttetést az északi csoportosítással, majd pedig felújítsák a támadást.⁶⁷

Eközben az Észak-kaukázusi Katonai Körzet további csapatokat és ellátmányt küldött Groznyhoz. Január 9. és 18-a között 7 tengerészgyalogos zászlóalj csatlakozott a harchoz. A január 10. és 12-e közötti tűzszünet során a felek fogolycseréket hajtottak végre.⁶⁸

A keleti csoportosításnak sikerült elvágnia a csecsen kommunikációs vonalakat és folytatni a tervezett támadást. Január 14-én az északi csoportosítás elérte az elnöki palotát. Négy napnyi tüzérségi és légibombázás után a csecsen vezérkar áttelepült a külvárosba. Másnap az oroszok elfoglalták az elnöki palotát. Yeltsin elnök erre bejelentette a csecsen műveletek sikerét, annak ellenére, hogy a város kétharmada, valamint a Sunza főbb átkelői csecsen kézen voltak.⁶⁹

A helyzet viszont változóban volt. Az északi csoportosítás folyamatosan haladt előre. A leghevesebb harcok a város déli részén, a Minutka tér környékén, valamint a Sunza folyó hidjai körül zajlottak. Február 3-án sikerült az oroszoknak áttörniük a déli védelmet, elvágva ezzel a csecsen utánpótlási útvonalakat. Február 9-én a csecsen parancsnok Aslan Maskhadov⁷⁰ bejelentette a visszavonulást Grozny-ból. Az első Grozny-ért vívott csata február 13-án ért véget.⁷¹

⁶⁶ THOMAS (2003): 169. o.

⁶⁷ JENKINSON (2002): 66. o.

⁶⁸ JENKINSON (2002): 68. o.

⁶⁹ JENKINSON (2002): 68-69. o.

⁷⁰ Csecsen vezérkarfőnök. 1972-ben a tbiliszi majd 1981-ben a kalinyini tüzérségi akadémián végzett. 1997-től Csecsenföld elnöke.

⁷¹ JENKINSON (2002): 69-70. o.

2.5. Grozny után

A fővárosból történő visszavonulás után a csecsen fél az Argun folyó mentén foglalt el védőállásokat. Február 13-án egy fegyverszüneti megállapodás született a két fél között, ami korlátozta a nehézfegyverek alkalmazását, ideértve a légierőt és a tüzérséget, azonban teljesen egyik fél sem tartotta be az egyezményt. Február 21-én az orosz fél nagyvolumenű tüzérségi és légicsapást hajtott végre a Gudermes-ben, Argun-ban és Samashki-ban található csecsen állások ellen.⁷²

Február végén indították meg az orosz csapatok a támadást Argun elfoglalására, amit követően lehetőségessé vált volna a további előrenyomulás Gudermes felé. A két város az Ingusföldet és Dagesztánt összekötő főút mentén feküdt, valamint talán még ennél is fontosabb, hogy Gudermes-ben található az Azerbajdzsánt és Oroszországot összekötő olajvezeték csomópontja.⁷³ Az orosz csapatok bekerítették Samashki-t. Egy heves tüzérségi csapás után egy harckocsiból és páncélozott szállító harcjárművekből álló járműoszlop elvágta a falut Achoj-Martán-nal összekötő utat. Samashki április 8-án esett el. Az oroszok tovább alkalmazták ezt a taktikát Csecsenföld többi falujában is.⁷⁴

Április folyamán az oroszok átkeltek az Argun folyón és elfoglalták Argun, Gudermes és Sali városát, ezzel visszaszorítva a csecseneket a hegyekbe. Májusban orosz offenzíva indult a hegyek irányába és elfoglalták Vedenó-t, majd a csecsen visszavonulást követve júniusban Shatói is orosz kézre került. Ezen orosz sikereket követően a fő harcok véget értek, átadva a helyet a kisebb rajtaütéseknek és terrorista támadásoknak.⁷⁵

Az orosz sikerekre a csecsen válasz a budyonnovsk-i túszerdrama volt. 1995. június 14-én egy nagyjából 100 főből álló csecsen csoport támadta meg a határtól 70 km-re lévő Budyonnovsk-ot. Céljuk a túszerítés volt, ezzel pedig nyomást gyakorolni az orosz félre, hogy kivonják a csapataikat Csecsenföldről. A felkelők elfoglalták a kórházat, ahol a túszerket is tartották. A Belügyminisztérium csapatai, valamint a különleges erők egy sikertelen rajtaütést

⁷² CELESTAN (1996): 5. o.

⁷³ CELESTAN (1996): 5. o.

⁷⁴ CELESTAN (1996): 6. o.

⁷⁵ GLANTZ (2010): 27-235. o.

hajtottak végre. Az akció közben több túszer is életét veszttette. Végül az oroszok engedélyezték a csecseneknek a távoztást, akik buszokkal visszatértek Csecsenföldre.⁷⁶

A következő hónapokban a kisebb összecsapások közepette zajlottak a tűzszüneti tárgyalások a felek között. 1996. január 9-én csecsen harcosok elfoglalták a dagesztáni Kizlyar település kórházát. A szituáció megegyezett Budyonnovsk-kal, a csecsenek túszokat ejtettek és az orosz csapatkivonást követelték. Az orosz fél engedélyezte a felkelők és a túszok távoztását, azonban a csecsen határnál feltartóztatták és visszavonulásra kényszerítették őket Pervomayskaya falujába. Itt az oroszok támadást indítottak a csecsenek ellen, magas járulékos veszteségekkel. Bár a felkelőket legyőzték, a csoport vezetőjét nem tudták elfogni.⁷⁷

A szituáció nem változott lényegesen egészen 1996. augusztus 6-áig. A csecsenek egyidejű támadásokat indítottak Grozny, Argun és Gudermes ellen. Grozny-ban teljesen váratlanul érte az oroszokat a csecsenek támadása. A felkelők lezárták a városba vezető három fő útvonalat, megátolva ezzel az orosz erősítések bejutását. Az oroszok hozzáláttak a város visszafoglalására, viszont erre már nem került sor. A harcok az augusztus 22-ei tűzszünettel zártak. Az oroszok kivonultak Csecsenföldről.⁷⁸

2.6. A háború tanulságai

Az orosz csapatok gyenge teljesítménye a konfliktus során több tényezőre vezethető vissza. Egyrészt a szemben álló fél képességeinek teljes félreértelmezése. Az egész műveletnek csak egy gyors erőfitoktatásnak kellett volna lennie a harcjárműoszlopokkal, aminek eredményeként megdöntik a regnáló csecsen kormányt. Ehelyett egy eltökélt, a helyi lakosság támogatását élvező ellenféllel találták szembe magukat.⁷⁹

Nem csak a felsővezetés hibázott. A hadsereg minden szintjén problémák jöttek a felszínre. A vezetés és tervezés terén problémát jelentett az átállás a háborús körülmények közötti működésre. A műveletek tervezése felszínes volt, sem a lehetséges

⁷⁶ CELESTAN (1996): 7. o.

⁷⁷ CELESTAN (1996): 8. o.

⁷⁸ OLIKER (2001): 57. o.

⁷⁹ THOMAS L. Timothy (1997): *The Caucasus Conflict and Russian Security: The Russian Armed Forces Confront Chechnya III. The Battle for Grozny, 1-26 January 1995*. The Journal of Slavic Military Studies, 10(1) 50-108. o.

ellentevékenységeket nem vették figyelembe, sem a saját csapatok állapotát. Az együttműködés a különböző minisztériumok között bajos és gyenge volt.⁸⁰

A csapatok morálja, kiképzettsége és fizikai felkészültsége alacsony volt, nem voltak rendszeren felkészítve a saját fegyverrendszereik alkalmazására, legyen az kézfegyver vagy harcjármű. Hiányzott a hegyi, valamint a városi kiképzés. Nagy problémát jelentett a harcjármű vezetők gyenge kiképzettsége a szűk, rossz minőségű hegyi utakon. Hiányzott a kezdeményezőkéesség mind a csapattisztek, mind az altisztek terén.⁸¹

Gyenge volt a felderítés. A parancsnokok nem használták rendeltetésük szerint a felderítő alegységeket. Fontos épületeket foglaltak el, valamint konvojokat kísértek, ahelyett, hogy az alapfeladatukat látták volna el. A parancsnokok túlzottan hagyatkoztak a légi felderítő jelentéseire. A műszaki felderítés gyakran hiányzott.⁸²

A kezdeti szakaszt logisztikai problémák jellemezték. Hiányoztak a harcjárművek pótalkatrészei. Az üzemanyag, akkumulátorok, kenőanyagok hiánya általános volt. A téli ruházat hiánya gyakran fagyási sérülésekhez vezetett. Voltak alakulatok, akik 6-8 napig nem kaptak élelmet.⁸³

Grachev honvédelmi miniszter a következő tanulságokat vonta le a háborúról. Szükségnek találta új fegyverrendszerek beszerzését, valamint a csapatok harci kiképzésének fejlesztését, kiemelt hangsúlyt fektetve a beépített területen zajló harcra. Az alakulatokat helyi háborús műveletekre kell felkészíteni. A csapatok békeidős csoportosításait úgy kell megváltoztatni, hogy az „azonnali reagálású erők” bármikor rendelkezésre álljanak. Minden katonai körzetnek egy vagy kettő teljesen feltöltött hadosztállyal és kettő vagy három dandárral kell rendelkeznie. A haderő létszáma nem sülyedhetett 1,7 millió fő alá. A vezérkarnak fejlesztenie kell az együttműködést a többi minisztériummal.⁸⁴

Összességében elmondható, hogy az Orosz Fegyveres Erők semmilyen módon nem volt felkészülve arra a fajta konfliktusra, ami Csecsenföldön várta. A 90-es évek pénzügyi válságából fakadó problémák a haderőben sorra buktak ki az éles helyzetben. Rossz kiképzettség szint, alacsony morál, silány állapotú felszerelés és egy aszimmetrikus hadszíntér.

⁸⁰ THOMAS (1997) 50-108. o.

⁸¹ THOMAS (1997) 50-108. o.

⁸² THOMAS (1997) 50-108. o.

⁸³ THOMAS (1997) 50-108. o.

⁸⁴ THOMAS (1997) 50-108. o.

Ezek mind hozzájárultak a csapatok gyenge teljesítményéhez, akiknek úgymond menet közben kellett beletanulni a szakmába. Azonban a csecsen kérdés ezzel nem ért véget.

2.7. Harcban született: az 58. Összfégyvernemi Hadsereg születése

Ezen harcok közepette született újjá az 58. Összfégyvernemi Hadsereg. A hadsereg története a második világháborúig nyúlik vissza, ahol 1941 és 1943 között vívott harcokat. Mint 1941-ben, úgy 1995-ben is a harcok középpontjában találta magát a frissen megalakult szervezet. A hadsereget a 42. Hadtest alapjain alakították meg 1995. júniusában, ezzel beolvastva a hadtestparancsnokságot és az alárendelt 19. Gépesített Lövészadosztályt.⁸⁵ A hadsereg parancsnoksága Vladikavkaz-ba települt, első parancsnoka Gennady Troshev altábornagy volt. (4. sz. melléklet)

A hadsereg nem közvetlenül vett részt a háborúban. Leginkább a 42. Hadtest korábbi feladatait vette át. Ez alapján a nyugati csoportosítás irányítása volt a frissen alakult hadseregtörzs fő feladata, közvetlenül a harcokban pedig a 19. Gépesített Lövészadosztály részei képviselték a hadsereget.⁸⁶

A hadsereg megszervezésének az oka a háború során felmerülő igény egy hadműveleti szintű szervezet iránt az Észak-kaukázusi Katonai Körzetben. A meglévő hadtestek inkább papírszervezetek voltak a fejenként egy-egy alárendeltségükben lévő hadosztállyal, mintsem valós seregtestek.⁸⁷ Egyrészt a fölösleges redundancia orvoslása miatt, másrészt a csecsen műveleteket összefogni, koordinálni és irányítani képes seregtest igénye miatt kezdték meg az 58. Összfégyvernemi hadsereg megszervezését. A probléma 2001-ben került végleges orvoslásra, amikor a 67. Hadtestet (korábban 12. Hadtest) feloszlatták, míg a 8. Hadtest (korábban 34. Hadtest) már korábban, 1998-ban megszűnt.⁸⁸ A második háborúban már a Csecsenföldön zajló műveletek felett immár teljesen az 58. Összfégyvernemi Hadsereg látta el a vezetés-irányítás feladatát.⁸⁹

⁸⁵ Ministry of Defense of the Russian Federation: <https://structure.mil.ru/structure/okruga/details.htm?id=11257@egOrganization>

⁸⁶ TROSHEV Gennady (2004): *My war, Chechen diary of a trench general*. Vagrius

⁸⁷ ROBINSON (2007): 189-206. o.

⁸⁸ ROBINSON (2007): 189-206. o.

⁸⁹ GLANTZ (2010): 27-235. o.

3. A második csecsen háború

Az 1996. augusztus 22-ei tűzszünettel lezárult a csecsen háborúk első felvonása. Az orosz csapatok elhagyták Csecsenföld területét. 1997. januárjában megválasztották Aslan Maskhadov, korábbi vezérkarfőnököt Csecsenföld elnökének, azonban hatalmi bázisa meglehetősen korlátozott volt. Személyes, ideológiai és vallási konfliktusok tépdelték a köztársaságot. A törvény és rend összeomlott, az emberrablás és a zsarolás széles körben elterjedt.⁹⁰

3.1. Az első háború után

A veszteségteljes hadjárat után egyértelmű volt a vezetés számára, hogy reformokra van szükség. A feladatot Igor Rodionov honvédelmi miniszter kapta, aki Pavel Gracsevet követte a poszton 1996-ban. Rodionov javaslata szerint az alakulatok egy részét mindig teljes feltöltöttségen kell tartani és egységesített eszközparkkal kell őket felszerelni.⁹¹

Az átszervezés levezénylése az új honvédelmi miniszterre Igor Sergeyevre hárult, aki Rodionovot követte a poszton 1997-ben. A terv szerint minden hadosztálynak egy ezredet kellett teljes feltöltöttségen tartania. Ezen felül néhány hadosztályt és harctámogató alakulatot, valamint a Légideszant-csapatok minden hadosztályát és dandárját teljes feltöltöttségen kell tartani. Ezen célok érdekében több alakulatot is föloszlattak, hogy az onnan felszabadult emberanyaggal az „állandó harckészültségű” egységeket töltsék fel.⁹²

Ezen változások az Észak-kaukázusi Katonai Körzetet a következőképpen érintették. Troshev altábornagy szerint 1998-ban a körzet feltöltöttsége 80 és 95% között mozgott, a hírszerzési és kommunikációs egységek pedig szinte teljesen fel voltak töltve. Ezt úgy érték el, hogy a 21. Légiroham Dandárt, valamint a 205. Gépesített Lövészdandárt⁹³ átszervezték egy-egy ezreddé. Utóbbi a 19. Gépesített Lövészadosztály alá került.⁹⁴ Ezek mellett kettő kiképző

⁹⁰ Kipp W. Jacob (2001): *Russia's Wars in Chechnya*. Brown Journal of World Affairs 8(1), 47-62.o.

⁹¹ BOLTENKOV (2011): 13.o.

⁹² BOLTENKOV (2011): 13-14.o.

⁹³ A dandárt 1996-ban állították fel először Csecsenföld területén, később áttelepült Budyonnovsk-ba.

⁹⁴ MAIN (2000): 11.o.

zászlóalj került megszervezésre, melyek a tisztek képzését szolgálták. Mindezen intézkedések célja a harckészültség növelése volt, akár kevesebb alakulat árán is.⁹⁵

Az átszervezések 1998-ra zárultak le. Ezek alapján a szárazföldi haderőnem a következő fajtájú alakulatokkal rendelkezett. Állandó harckészültségű egységek 95-100%-os feltöltöttségi szinten, a csökkentett erőjű egységek 70%-on, a hadraktárak 5-10%-on és a „csontváz” alakulatok 5-10%-on. Több átszervezés és reformkísérlet után a haderő mérete és szervezeti felépítése végre megszilárdult és a 2008-as reformokig változatlan is maradt.⁹⁶

A sorozási rendszer változatlan maradt, annak ellenére, hogy az első háború után a közvélemény erősen sorozás ellenes volt. Az egyetlen változás a szerződéses állomány arányának kis szintű növekedése volt, de hivatásos hadseregről semmikképpen sem beszélhetünk.⁹⁷ A vezetési rendszer szempontjából megtartották a szovjet eredetű Vezérkar-Katonai Körzet-Hadsereg-Hadosztály/Dandár rendszert. A meglévő hadtesteket megszüntették 1998-ban, kivéve a 67. és a 68. Hadtestet, melyek csak 2001-ben és 2006-ban kerültek feloszlásra.⁹⁸

Egy másik fontos változás 1998. júliusában lépett érvénybe az orosz haderőben. Az új rendszer szerint létrejöttek a „*stratégiai irányok*”. Hat stratégiai irányt határoztak meg, az Észak-nyugati, a Nyugati, a Dél-nyugati, a Közép-ázsiai, a Szibériai és a Távol-keleti Stratégiai Irányt.⁹⁹ Ezek a stratégiai irányok megkapták a „*hadászati-műveleti parancsnokság*” státuszt is. Ennek a státusznak a lényege az volt, hogy területi alapon az összes haderőnem és a különböző minisztériumok alakulatait egy parancsnokság alá lehessen vonni, így javítva az együttműködést egy minisztériumok közti műveletben, mint amilyen az első csecsen háború is volt.¹⁰⁰

Az oroszok nagy figyelmet fordítottak a konfliktus hibáinak elemzésére. Alapvetően három fő hibát állapítottak meg. Egyrészt a különböző minisztériumok közötti gyenge együttműködést nevezték meg hibának, a különböző alegységek nem tudtak effektíven együttműködni egymással. A légi és a szárazföld közötti együttműködés is elégtelen volt.

⁹⁵ MAIN (2000): 11.o.

⁹⁶ BOLTENKOV (2011): 14.o

⁹⁷ BOLTENKOV (2011): 14.o

⁹⁸ BOLTENKOV (2011): 14.o

⁹⁹ MAIN (2000): 15.o.

¹⁰⁰ MAIN (2000): 16.o.

Másodrésről Grozny bekerítésének a hiányát említik meg a támadó műveletek megkezdése előtt. Harmadrészt pedig az információs háború elvesztését nevezik meg.¹⁰¹

Több személyi és szervezeti változás is végbement a háború után az Észak-kaukázusi Katonai Körzet életében. Az első ilyen a Transzkaukázusi Csoport átalakítása 1997. márciusában. Ez a létszámban 70%-os csökkenést jelentett, valamint több grúziai támaszpontból visszavonták a nehéztechnikát. Az átszervezett csoport az Észak-kaukázusi Katonai Körzet alárendeltségébe került.¹⁰² 1997. májusában Anatoly Kvashnint nevezték ki vezérkarfőnöknek, ezzel üresen hagyva a körzet parancsnoki posztját. Ezt a helyet Viktor Kazantsev altábornagy vette át, a helyettese Gennady Troshev altábornagy, az 58. Összefegyvernemi Hadsereg parancsnoka lett. Mind a hárman az első csecsen háború veteránjai voltak, így tisztában voltak a hiányosságokkal és kihívásokkal.¹⁰³

A személyi változások egyik eredménye a hegyi kiképzés fokozása volt. Ebben a daryali hegyi kiképző központ játszott fontos szerepet, amit 1997-ben nyitottak meg újra 1992-es bezárása után. A központ 1 500 méter magasan található, saját lötere és harckocsi gyakorló pályája van, valamint egy hegyi falu is található itt. Ezek mellett minden fellelhető, ami a hegyi kiképzéshez kellhet. Szakadékok, szurdokok, hegyi folyók és vízesések.¹⁰⁴ A két csecsen háború között alig telt el úgy nap, hogy ne zajlott volna kiképzés itt. A cél az volt, hogy minden lövészezredben legyen egy zászlóalj, ami kifejezetten hegyi harcra van kiképezve.¹⁰⁵

Az együttműködés javítását célozták a minisztériumok közti törzsgyakorlatok, melyekből több is megszervezésre került a két háború között. Ezek mellett minisztériumok közti lögyakorlatokat is tartottak, hogy szoktassák a különböző alakulatokat a közös feladatvégrehajtásra.¹⁰⁶

Elkezdődött a szovjet idők óta nem látott nagyszabású gyakorlatoknak a megszervezése. Az első ilyen gyakorlat a Zapad-1999 (Nyugat-1999) volt. A gyakorlat alapvető célja egy NATO-val való konfliktus szimulálása volt, ami a konvencionális műveletek mellett kiegészült felkelőellenes műveletek gyakorlásával is az első csecsen háború tapasztalatából kiindulva. Az Észak-kaukázusi Katonai Körzet első hasonló gyakorlata 2008-ban a Kavkaz-2008 (Kaukázus-

¹⁰¹ Olga (2001): 33.o.

¹⁰² MAIN J. Steven (2000): *North Caucasus Military District: Defending Russia's Interests in the Caucasus (1996-August 1999)*. Conflict Studies Research Centre 6.o.

¹⁰³ MAIN (2000): 7.o.

¹⁰⁴ MAIN (2000): 10.o.

¹⁰⁵ MAIN (2000): 13.o.

¹⁰⁶ MAIN (2000): 26.o.

2008) került végrehajtásra. A Zapad-1999-től kezdődően rendszeresen kerültek megrendezésre ezen nagy volumenű gyakorlatok, mint a Vostok (Kelet), Tsentr (Központi), Kavkaz (Kaukázus), Zapad (Nyugat), valamint a Grom (Mennydörgés), ami a nukleáris triád gyakorlata volt. Ezen hadműveleti-hadászati szintű gyakorlatoknak a célja az alakulatok harckésztségének felmérése, a vezetési rendszer képességeinek ellenőrzése, az új eljárások tesztelése, valamint erőfitoktatás a világ hatalmai felé.¹⁰⁷

3.2. A második felvonás

1997-ben és 1998-ban fokozódtak a beszivárgások és rajtaütések Dagesztánban és Sztavropol régióban a csecsen határ mentén. 1999. márciusában a csecsenek foglyul ejtették a Belügyminisztérium követét, Gennady Shipgun tábornokot.¹⁰⁸ Augusztus 7-én a csecsen vezérkarfőnök-helyettes Shamil Basayev vezetésével egy 200-500 fő közötti csecsenekből és iszlamista zsoldosokból álló különítmény behatolt Dagesztánba, hogy határmenti falvakat foglaljanak el és ott iszlamista vezetést vezessenek be. Pár nap múlva kiűzték a csecseneket Dagesztánból, amiben nagy szerepet játszott, hogy a helyi lakosság kifejezetten ellenséges volt a csecsen betöréssel szemben.¹⁰⁹

Ez volt az utolsó csepp a pohárban az oroszoknak. Egy felmérés szerint abban az időben a lakosság 73%-a támogatta a beavatkozást Csecsenföldön.¹¹⁰ Négy fő szempont állt a beavatkozás mellett. Egyrészt a lehetőség, hogy Csecsenföld kilép a Föderációból, másrészt Yeltsin-nek és az 1999. augusztus 16-án miniszterelnöknek kinevezett Vladimir Putin-nak, akit Yeltsin örökösének szánt, szüksége volt egy katonai sikerre, hogy bebiztosítsák az új elnökjelöltet a 2000-es választásokra. Harmadrészt a moszkvai robbantások 1999. szeptemberében és végül a csecsen behatolás Dagesztánba.¹¹¹

Az orosz vezetés azonban nem várta meg a dagesztáni határvillongást a tervezéssel. Már márciusban Gennady Shipgun tábornok foglyul ejtésével megkezdtek egy 93 000-es csapatösszevonást a csecsen határ mentén, aminek a magját az állandó harckészültségű egységek, valamint a Légideszant-csapatok adták. Azonban ezen magasabbegységek sem teljes

¹⁰⁷ GlobalSecurity: Zapad ("West") exercises:

<https://www.globalsecurity.org/military/world/russia/skshu-zapad.htm>

¹⁰⁸ JENKINSON (2002): 72. o

¹⁰⁹ OLGA (2001): 39.o.

¹¹⁰ JENKINSON (2002): 72. o

¹¹¹ JENKINSON (2002): 72. o

létszámmal vettek részt a hadjáratban. Javarészt csak zászlóalj harccsoportokat küldtek, amik egy lövészzászlóalj köré épültek és meg voltak erősítve harckocsikkal, tüzérséggel és műszaki elemekkel.¹¹²

A hadműveleti terv négy fázisból állt.¹¹³ Az első fázisban a légibombázások után három fő irányból a szárazföldi csoportosítások behatolnak Csecsenföld területére. A második fázisban a szárazföldi csapatok bekerítik Grozny-t, majd ezt követően a harmadik fázisban megkezdik Grozny elfoglalását. A negyedik fázisban a maradék felkelők ellen indítanak támadást a hegyekben.¹¹⁴ (5. sz. melléklet)

Az első fázis szeptember 23-án kezdődött a légitámadásokkal a Grozny-i reptér, radarállások, olajfinomítók, üzemanyagtárolók és az energetikai infrastruktúra ellen. A szárazföldi támadás szeptember 29-én indult meg.¹¹⁵

A művelet felett az 58. Összfégyvernemi Hadsereg látta el a vezetés-irányítás feladatát. A nyugati irányt a 67. Hadtest¹¹⁶ vezette. A délnyugati irányból Vladikavkaz felől a 19. Gépesített Lövészadosztály és a 136. Önálló Gépesített Lövészdandár támadott. Az északnyugati irányból Mozdok felől a 76. Gárda Ejtőernyős Hadosztály, a 131. Önálló Gépesített Lövészdandár és a 135. Önálló Gépesített Lövészezred nyomult előre.¹¹⁷

Az északi csoportosítás Budennovsk felől nyomult délre a Terek folyó felé. Alárendeltségében a 20. és 27. Gárda Gépesített Lövészadosztályok, az 56. Légiroham Dandár, a 135. és 205. Önálló Gépesített Lövészezredek, valamint a 33. Önálló Gépesített Lövészdandár.¹¹⁸

A keleti csoportosítás Kizliar felől a 34. Gépesített Lövészadosztállyal, a 7. Gárda Ejtőernyős Hadosztállyal és a 165. Tengerészgyalogos Ezreddel nyomult előre. A délkeleti csoportosítás a 42. Gépesített Lövészadosztállyal és a 205. Önálló Gépesített Lövészdandárral támadott.¹¹⁹

¹¹² BOLTENKOV (2011): 15.o

¹¹³ GLANTZ (2010): 27-235. o

¹¹⁴ GLANTZ (2010): 27-235. o

¹¹⁵ JENKINSON (2002): 75. o

¹¹⁶ Korábban a 12. Hadtest. Végül a Hadtestet 2001-ben oszlatták fel.

¹¹⁷ GLANTZ (2010): 27-235. o

¹¹⁸ GLANTZ (2010): 27-235. o

¹¹⁹ GLANTZ (2010): 27-235. o

7. ábra A második csecsen háború

(Forrás: Emil Pain: *The Second Chechen War: The Information Component*)

Az első csecsen háborúval ellentétben, ahol a csoportosítások egy szűk tengely mentén nyomultak előre, a második csecsen háborúban a csoportosítások önállóan, a megadott szektoraikban tevékenykedtek, ezzel nagyobb önállóságot biztosítva a csoportosítások parancsnokainak és jobban tisztázva a felelősségi sávokat.¹²⁰

A különböző minisztériumok egységei különböző, azonban egymást támogató feladatokat láttak el. A feladatszabás az alegységek képességei alapján történt.¹²¹ Ezek alapján például egy falu körbezárását a gépesített lövészek végezték. Ezt követően a

¹²⁰ JENKINSON (2002): 74. o

¹²¹ JENKINSON (2002): 75. o

tengerészgyalogosok vagy az ejtőernyősök megtisztították a falut, majd azt átadták a Belügyminisztérium egységeinek. Ez is pozitív fejlődés volt az első csecsen háborúhoz képest, ahol a különböző minisztériumok egységei azonos feladatokat kaptak, mit sem törődve azok képességeivel.¹²²

A csapatok a tüzerőfölényükre hagyatkoztak, elsősorban a tüzérséget és légierőt használva a felkelők leküzdésére, így bár magasabb volt az anyagfelhasználás, a veszteségek alacsonyak maradtak.¹²³ A tüzérségi és a légítámogatást erősen decentralizálták. Tüzérségi megfigyelőket és előretolt repülésirányítókat csatoltak a századokhoz. A műszaki támogatás és a légvédelmi tüzérek nem kerültek lejjebb dandár és ezred szintnél, viszont megerősítésként gyakran csatolták őket a századokhoz, azok feladatának megfelelően.¹²⁴

Október 5-ére Csecsenföld északi harmada, a Terek folyótól északra lévő terület teljesen orosz kézre került. November 12-én az északkeleti csoportosítás elfoglalta Gudermes-t 40 kilométerre keletre Grozny-tól. November 19-én a délnyugati csoportosítás elfoglalta Bamutot és Achkhoy-Martant 30-35 kilométerre nyugatra Grozny-tól. December 4-én az 58. Összfegyvernemi Hadsereg bejelentette Grozny bekerítését.¹²⁵

A Grozny elleni támadás december 12-én kezdődött az északi csoportosítás által, amit a városért vívott csata kezdetétől átneveztek *Grozny csoportosításra*. A városért folyó harcokat ez a csoportosítás irányította és minden a harcban résztvevő alakulat ennek a csoportosításnak volt alárendelve, így egyértelművé téve a vezetési láncot. A város kisebb szektorokra volt felosztva a jobb koordináció érdekében.¹²⁶

A csapatok házról-házra, blokkról-blokkra, szektorról-szektorra haladtak, módszeresen megtisztítva az elfoglalt területeket. December 28-ára a Grozny csoportosítás nyugatról, északról és keletről áttörte a csecsen külső védelmi gyűrűt, valamint elfoglalta a Sunza folyón átívelő legfontosabb hidat.¹²⁷

Január végére a csecsen felkelők elkezdtek visszavonulni. Január 29-ére virradó éjszaka egy orosz információs műveletnek köszönhetően, az oroszoknak sikerült a visszavonuló

¹²² JENKINSON (2002): 76. o.

¹²³ JENKINSON (2002): 77. o.

¹²⁴ JENKINSON (2002): 76. o.

¹²⁵ GLANTZ (2010): 27-235. o.

¹²⁶ JENKINSON (2002): 74. o.

¹²⁷ JENKINSON (2002): 80. o.

csecseneket egy aknamezőre terelni és így nagy veszteséget okozni a felkelőknek. A csecsen hadúr Shamil Basayev is itt vesztette el a lábát.¹²⁸

Február 6-án az oroszok felvonták a Föderáció lobogóját a romokban lévő csecsen fővárosban. Jelentések szerint nagyjából 300 felkelő maradhatott ekkor a városban, akik folytatták az ellenállást. A csecsen erők nagyrésze délre a kisebb városokba és a hegyekbe menekült. A haderő megkezdte a maradék csecsen ellenállási gócpontok felszámolását, valamint az irányítás átadását a Belügyminisztériumnak. A fő műveletek 2000. májusára fejeződtek be, azonban a háború katonai fázisa csak 2003-ban ért véget.¹²⁹

A felkelőellenes műveletek tovább folytatódtak az évek során, de ezekben leginkább a Belügyminisztérium egységei vettek részt, a haderőnek csak támogató szerep jutott. Az oroszok 2000. júniusában Akhmad Kadyrovot nevezték ki Csecsenföld élére, akit 2004. májusi halála után Alu Alkhanov, majd 2007-től fia Ramzan Kadyrov követett. 2005. márciusában az orosz erők megölték Aslan Mashkadovot, majd 2006-ban Shamil Basayevet, ezzel lefejezve a csecsen ellenállást.¹³⁰ A mai napig vannak még oroszellenes csecsen felkelők, de a tagköztársaság megkérdőjelezhetetlenül Oroszország oldalán áll Ramzan Kadyrov vezetése alatt.

3.3. A csecsen háborúk tapasztalatai

A két háború közötti átszervezések és változtatások meghozták a sikert Oroszország számára. Minden szinten fejlődött az orosz haderő az első háborúhoz képest, legyen az hadászati, hadműveleti vagy harcászati szint.

Hadműveleti szempontból a második csecsen hadjárat egy jobban vezetett művelet volt az elsőhöz képest. Ez köszönhető az egyértelműsített vezetési rendszernek, melyben az egész művelet irányítása egy törzshöz, nevezetesen az 58. Összefegyvernemi Hadsereghez köthető, így tisztává téve az alá-fölé rendeltségi viszonyokat még a különböző minisztériumok egységei között is.¹³¹ A műveleti terület szektorokra való felbontása, valamint a nagyobb önállósággal rendelkező csoportosítások egy flexibilisebb, a valódi helyzetre jobban reagálni tudó vezetést eredményeztek. Tovább segítette a koordinációt, hogy Grozny ostroma során, az ostromban

¹²⁸ JENKINSON (2002): 80. o.

¹²⁹ JENKINSON (2002): 82. o.

¹³⁰ GLANTZ (2010): 27-235. o

¹³¹ GLANTZ (2010): 27-235. o

résztvevő magasabbegységek csak a Grozny csoportosítás alá tartoztak, így a városban zajló műveletek vezénylése során nem okozott gondot a különböző csoportosítások közötti kommunikáció hiánya.¹³²

Az első hadjáráshoz képest hatalmas előrelépést jelentett, hogy a Grozny elleni műveletek csak annak teljes bekerítése után kezdődtek meg, így meggátolva a csecsen utánpótlás beáramlását a városba.¹³³ A jobb kordinációnak hála a baráti tüzesetek száma jelentősen csökkent. A szárazföldi csapatok és a légierő, valamint a harcoló alakulatok és a tüzérség közötti együttműködés is jelentősen javult az első háborúhoz képest.¹³⁴ A pozitívumok listájára írható még a megfelelő erőkoncentráció mozgósítása a műveletekhez. Az első hadjárat kezdetén felsorakoztatott 23 700 fő helyett 93 000 fővel kezdték meg a műveleteket, mely biztosította a megfelelő erőfölényt.¹³⁵

Az állandó harckészültségű egységek rendszere is alapvetően pozitívan vizsgázott. A számban kevesebb, de jobban feltöltött alakulatok effektívebben tudták ellátni feladataikat, mint az első háború során a különböző alakulatokból összeollózott ideiglenes harccsoportok, melyek katonái egyáltalán nem voltak összeszokva.¹³⁶ A hegyi kiképzés fokozása is meghozta az eredményét, ellenben a beépített területen folyó harcra való kiképzés hiánya továbbra is problémaként jelent meg Grozny-ban.

A zászlóalj harccsoportok alkalmazása egy sokkal rugalmasabb, alacsonyabb szinten koncentrálódó összefegyvernemi képességet és decentralizáltabb rendszert eredményezett, mely alkalmasabb volt a helyi háborúk kis és közepes nagyságú műveleteihez.¹³⁷

Problémát jelentett viszont a veszteségek pótlása. A harcok elején még működött az anyaalakulattól való feltöltés, viszont az idő múlásával más alakulatoktól kellett elvonni a személyi állományt így tovább csökkentve a már alapvetően is alacsony feltöltöttségű alakulatok létszámát.¹³⁸

¹³² JENKINSON (2002): 74. o.

¹³³ Olga (2001): 84.o.

¹³⁴ Olga (2001): 51.o.

¹³⁵ GLANTZ (2010): 27-235. o

¹³⁶ Olga (2001): 35.o.

¹³⁷ BOLTENKOV (2011): 15.o

¹³⁸ BOLTENKOV (2011): 16.o.

3.4. Reformkísérletek a csecsen háborúk után

Sergey Ivanov 2001-ben lett Oroszország első civil honvédelmi minisztere. A második csecsen háború aktív fázisának befejezése után 2003-ban egy új reformjavaslattal álltak elő, amely azt tűzte ki célul, hogy az állandó harckészültségű alakulatokat szerződéses állománnyal töltsék fel. A többi alakulat a sorozott állományból állt volna.¹³⁹

A programot 2003-ban kezdték el teszt jelleggel a 76. Gárda Ejtőernyős Hadosztály egyik ezredénél. A teszt egészen 2005-ig zajlott vegyes eredményekkel, ennek ellenére elkezdtek a program kiterjesztését több alakulatra is.¹⁴⁰ A program azonban hamar az összeomlás szélére került. A haderőnek nem volt meg a megtartó ereje a frissen bevonult szerződéses állományra. Sokan a bevonulás után rövid időn belül fel is bontották a szerződésüket.¹⁴¹

A programra szánt pénzek nagyrésze infrastrukturális beruházásokra ment el, ezzel javítva a katonák általános munkakörülményeit, azonban a családjaik szükségleteinek kiszolgálására nem maradt pénz, így hiány volt az óvodákból, iskolákból, orvosi rendelőkből és a boltokból. Emellett a növekvő életszínvonal mellett a szerződéses állomány illetménye egyre kevésbé volt versenyképes.¹⁴² A program átdolgozása helyett a problémát úgy próbálták orvosolni, hogy a parancsnokok szimplán elutasították a katonák szerződésbontási kérelmét. 2005 és 2007 között a védelmi költségvetés fele erre a programra ment, ennek ellenére nem sikerült elérni a tervezett létszámokat.

Emellett a program mellett volt még egy javaslat Yuri Baluyevsky vezérkarfőnöktől 2005-ben a vezetési rendszer megváltoztatására. Három területi parancsnokság létrehozását javasolta. A Nyugati Parancsnokság a Moszkvai és Leningrádi Katonai Körzet területén, a Déli Parancsnokság az Észak-kaukázusi és Volga-uráli Katonai Körzet egy kis részén, és a Keleti Parancsnokság, a legnagyobb, a Távol-keleti, a Szibériai és a Volga-uráli Katonai Körzet nagyobbik részén.¹⁴³

A területi parancsnokságok lényege az lett volna, hogy az összes haderő és fegyvernemet területi alapon egy parancsnokság alá vonják. Ezzel párhuzamosan megszüntették volna a

¹³⁹ BOLTENKOV (2011): 16.o.

¹⁴⁰ BOLTENKOV (2011): 17.o.

¹⁴¹ BOLTENKOV (2011): 18.o.

¹⁴² BOLTENKOV (2011): 18.o.

¹⁴³ BOLTENKOV (2011): 17.o.

fegyvernemi parancsnokságokat. A prioritás azonban az állandó harckészültségű alakulatok szerződéses katonákkal való feltöltésén volt, így a területi parancsnokságok kérdését eltolták.¹⁴⁴

2007. február 15-én Anatolij Serdyukovot nevezték ki honvédelmi miniszternek. 2007. decemberében megkezdték az egyik tervezett területi parancsnokság megszervezését. A Keleti Területi Parancsnokság került kiválasztásra tesztalanynak. Papíron a parancsnokság már 2006. júniusa óta létezett, azonban 2007. decemberéig semmilyen feladatot nem látott el.¹⁴⁵

2008. áprilisában és májusában tartottak egy vezetési törzsgyakorlatot, amelyben a Szibériai és a Távol-keleti Katonai Körzetek vettek részt. A gyakorlat megmutatta, hogy a területi parancsnokság a meglévő vezetési rendszerben nem volt hatékony, és csak további problémákat vonzott be azok megoldása helyett.¹⁴⁶

A területi parancsnokságnak végsősoron a katonai körzet parancsnokságoknak kellett parancsot adnia, ahelyett, hogy egyből a seregtestekhez vagy a magasabbegységekhez futottak volna be a parancsok. Így a remény, hogy az összes haderőnemet és fegyvernemet, valamint az összes minisztérium alakulatait egy parancsnokság alatt tudják összefogni, szertefoszlott. A területi parancsnokság csak még egy szint lett a Vezérkar és a katonai körzet között. A Keleti Területi Parancsnokságot 2008. májusában feloszlatták, de fontos tanulságokat sikerült levonni a kudarcba fulladt tesztből.¹⁴⁷

Ezzel párhuzamosan zajlott egy másik reformprogram kidolgozása 2007. decemberétől. A program lényege a Mozgékony Erők ötletének feltámasztása lett volna, csak sokkal nagyobb léptékben. A terv szerint az egész hadsereget egy menetben kellett átállítani egy dandárszervezetre. A program támogatói azzal érveltek, hogy az elmúlt 18 évben elegendő tapasztalat halmozódott fel és az új állomány- és felszerelés táblák is már kidolgozásra kerültek az új koncepcióhoz.¹⁴⁸ A terv gyakorlati megvalósítását azonban megelőzte a grúz háború.

¹⁴⁴ BOLTENKOV (2011): 17.o.

¹⁴⁵ BOLTENKOV (2011): 19.o.

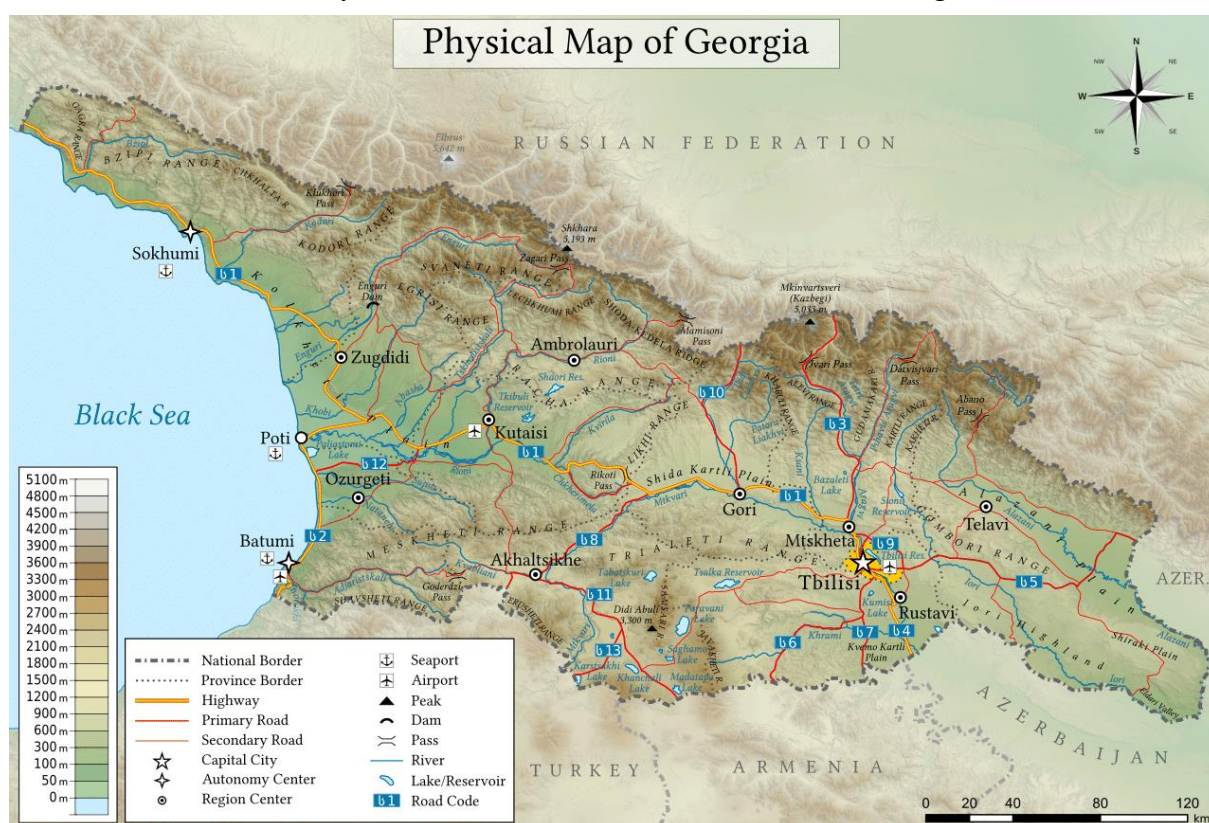
¹⁴⁶ BOLTENKOV (2011): 19.o.

¹⁴⁷ BOLTENKOV (2011): 19.o.

¹⁴⁸ BOLTENKOV (2011): 19.o.

4. A grúz háború

Miután Grúzia kihirdette függetlenségét 1992-ben, igényt tartott a két autonóm tartományra, Abháziára és Dél-Oszétiára. Hogy rendezze a vitát, Oroszország ENSZ felhatalmazással békefenntartókat telepített a két tartományba. Abháziában nagyjából 9 000 fő és Dél-Oszétiában 5 000 fő orosz békefenntartó teljesített szolgálatot. 2004. januárjában Grúzia megszállta a hadászati jelentőségű Kodori-szoros egy részét, ezzel veszélyeztetve az Oszét és Grúz Katonai Utakat, melyek a fő útvonalak voltak a transzkaukázusi régióba.¹⁴⁹

8. ábra Grúzia domborzata és fő közlekedési útvonalai

(Forrás: <https://plantgrowsave.org/wp-content/uploads/2023/11/Georgia.png>)

4.1. A hadműveleti terület

A 3,7 millió lakosú Grúzia a Kaukázusban a Fekete-tenger keleti partján fekszik. Északon a Kaukázus található, melynek legmagasabb pontjai 5 000 méter fölé is nyúlnak, délen a Kis-Kaukázus láncai húzódnak, közöttük fekszik a Rioni folyó völgye, az úgynevezett Kolchisz,

¹⁴⁹ GLANTZ (2010): 27-235. o

amely a Fekete-tengerhez fut ki. Oroszország felől két fő útvonalon lehet megközelíteni az országot, a Kodori-szoroson, valamint a Roki-alagúton keresztül, melyek fojtópontokként működnek. (6. sz. melléklet)

4.2. Hadászati célok

Oroszország hadászati érdekeit két részre bonthatjuk a konfliktus során. Az első csoport azokat a célokat tartalmazza, amik nem kapcsolódnak szorosan egy hadművelet megtervezéséhez. Ezekkel a célokkal egy üzenet küldése volt a cél a többi nemzetközi játékosnak, hogy Oroszország erős aktorként tért vissza a nemzetközi küzdőtérbe, aki képes és hajlandó a perifériáján érdekeinek az érvényesítésére, akár katonai erő alkalmazásával is.¹⁵⁰

A második csoport az, ami szorosan kapcsolódik egy hadművelet megtervezéséhez. Egyrészt Oroszország át akarta venni az irányítást a két szakadár állam, Abházia és Dél-Oszétia felett. Másrészt a grúz vezetés gyenge hatalmát akarták bizonyítani, valamint Grúzia gazdasági kitettségét Oroszország felé. Harmadrészt a grúz hadsereget akarták megsemmisíteni, mely átfegyverzése nyugati technikára már zajlott ekkor, így kiiktatva a két szakadár államra veszélyt jelentő erőt.¹⁵¹

A következő pontok voltak azok a problémák, amiket mindenképpen le kellett küzdeni a hadászati célok eléréséért: az első és legfontosabb, hogy elfoglalják a két szakadár állam területét. A második, hogy hathatósan befolyásolják a grúz gazdaságot, melyhez szükséges a katonai erő bevetése az abháziai partvonalon, hogy elfoglalják a kikötőket és elszigeteljék az országot. A kritikus kommunikációs és közlekedési infrastruktúrát el kell vágni, hogy megbénítsák az országot. Végül a regnáló kormány nyomás alá helyezése és politikai irányváltás elérése.¹⁵²

¹⁵⁰ DONOVAN T. George Jr. (2009): *Russian Operational Art in the Russo-Georgian War of 2008*. U.S. Army War College. 6.o.

¹⁵¹ DONOVAN (2009): 7.o.

¹⁵² DONOVAN (2009): 7.o.

4.3. Tervezés és előkészületek

Valószínűleg a döntés a háborúról már korábban, 2008. áprilisa során megszületett, amikor az Orosz Légierő lelőtt két grúz drónt, melyek a békefenntartó csapatok felett végeztek felderítést. Ez alapján három hónap állt rendelkezésre a műveletek megtervezésére.¹⁵³

A békefenntartó erőkön keresztül a helyi orosz lakosság befolyásolása is zajlott, hogy növeljék a Grúziával szembeni ellenállást, valamint, hogy helyi, Oroszországhoz hű milíciákat hozzanak létre. Ezen felül a késő tavasz, kora nyár során nagyjából további 1 000 főnyi békefenntartót telepítettek Abházia területére. Ezek a csapatok ejtőernyősök voltak, akik nehézfegyverzetet (harcjárműveket, tüzérséget és légvédelmi eszközöket) is hoztak magukkal.¹⁵⁴

Július 15-től augusztus 2-áig tartották a Kavkaz-2008 (Kaukázus-2008) gyakorlatot az oroszok, mely remek lehetőséget jelentett a csapatösszevonásra Dél-Osztétia közelében. A gyakorlaton részt vettek ejtőernyős alakulatok Ivanovo-ból, Pskov-ból és Novorossysk-ból is.

9. ábra Az orosz-grúz háború.

(Forrás: vlaston.webnode.hu)

¹⁵³ DONOVAN (2009): 9.o.

¹⁵⁴ DONOVAN (2009): 9.o.

A gyakorolt szcenárió a Dél-Oszétiában állomásozó békefenntartók felmentésére fókuszált, így lehetőséget teremtve a megfelelő előkészületek elvégzésére egy valós művelethez.¹⁵⁵

Kulcsszerepet játszott a hírszerzés az időzítésben. Valószínűleg az egész grúz támadási terv az oroszok kezére került. Ezt kihasználva lehetőség adódott a végső előkészületek elvégzésére, valamint a helyi milíciák mozgósítására. Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg a dél-ozsét határ mentén a 19. és a 42. Gépesített Lövészadosztályt, a 76. Gárda Légiroham és a 98. Ejtőernyős Hadosztályok részeit, valamint a 33. Hegyidandár egy zászlóaljharccsoportját sorakoztatta fel. Tartalékban a 136. Gárda Gépesített Lövészdandár, a 131. Gépesített Lövészdandár, valamint a 135. Önálló Gépesített Lövészezred állt.¹⁵⁶ Ez körülbelül 70 000 főt jelentett a Dél-Ozsét határ közelében, így az orosz csapatösszevonás kétszer akkora volt, mint az egész grúz haderő.¹⁵⁷

4.4. Hadászati meglepés: a grúziai hadműveletek

Augusztus 7-én a grúz erők betörték Dél-Oszétiába, ahol heves harcokat vívtak az orosz békefenntartókkal és helyi milíciákkal. Augusztus 8-án pirkadatkor a grúz erők elérték Dél-Oszétia fővárosának, Tskhinvali-nak a határát.¹⁵⁸

Míg a grúz erők Tskhinvali-ban vívtak heves harcokat, az 58. Összfegyvernemi Hadsereg csapatai behatoltak Grúzia területére a Kodori-szoroson és a Roki-alagúton keresztül. Az orosz különleges erőknek sikerült beszivárogniuk Grúziába a főerők beérkezése előtt és biztosítaniuk az alagutat. Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg öt ezred méretű csoportosítást hozott létre, amelyek tovább oszlottak összefegyvernemi zászlóaljharccsoportokra. Ezek a zászlóaljharccsoportok úgy lettek összeállítva, hogy önállóan is sikeresen tevékenykedhessenek.¹⁵⁹

¹⁵⁵ DONOVAN (2009): 10.o.

¹⁵⁶ COHEN Ariel – HAMILTON E. Robert (2011): *The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications*. US Army War College. 10.o.

¹⁵⁷ DONOVAN (2009): 11.o.

¹⁵⁸ GLANTZ (2010): 27-235. o

¹⁵⁹ GLANTZ (2010): 27-235. o.

A 19. Gépesített Lövészadosztály a Kodori-szoroson keresztül nyomult be Abháziába és Zugdili irányába támadott. A 42. Gépesített Lövészadosztály a Roki-alagúton át tört be Grúziába és Tskhinvali, valamint Gori irányába támadott.¹⁶⁰

Augusztus 9-ére a grúz erőket kiűzték Tskhinvali-ból. Eközben zajlott a csapatösszevonás Abházia határán. Az abház vezetők jelentették a grúz csapatok belépését a békefenntartó területre. Ez megadta az ürügyet Oroszországnak a bevonulásra Abházia területére. A légierő grúz célpontokat támadott egész Abházia szerte, a Fekete-tengeri Flotta pedig blokád alá vonta a grúz kikötőket.¹⁶¹

Augusztus 10-én a szárazföldi csapatok beléptek Abházia területére. A Fekete-tengeri Flotta körülbelül 4 000 ejtőernyőst tett partra Ochamchire közelében, ezzel elvágva a hátszágtól a Kodori-szorosnál harcoló grúz erőket.¹⁶²

Augusztus 11-én az oroszok két tengely mentén támadtak tovább Grúzia belsejébe. Dél-Oszétiából Gori városa felé támadtak egyrészt annak érdekében, hogy fenyegezzék a fővárost Tbilisi-t, valamint a grúz kormányt. Másodrészt el akarták vágni a kelet-nyugat irányú főutakat, valamint vasútvonalakat, ezzel meggátolva a keleten és nyugaton harcoló grúz erőket, hogy támogassák egymást. Harmadrészt teret akartak nyerni Tskhinvali-nál, hogy megszüntessék a tűzérségi belövéseket a városba, és hogy megvédjék a szakadár köztársaság területét a grúz támadásoktól.¹⁶³

Abházia felől Senaki irányába folytatták a támadást. Ennek a célja az volt, hogy elvágják a Kelet-Nyugat irányú főutakat és vasútvonalakat (ezzel két helyen vágták volna már el ezeket az útvonalakat), elfoglalják Poti kikötőjét és megközelítsék Samtredia városát, ami egy fontos közlekedési csomópont volt, valamint itt futott a Baku-Tbilisi-Supsa olajvezeték is.¹⁶⁴

Habár Medvedev elnök bejelentette a „béke kikényszerítő művelet” végét, augusztus 13-án a haderő folytatta a műveleteket és elfoglalta Poti, Gori és Senaki városokat, valamint tovább nyomult Tbilisi felé.¹⁶⁵

Az oroszok minden hadászati céljukat elérték. A csapatok kivonása augusztus 22-én kezdődött. A szakadár államok határán demilitarizált zónák kerültek kialakításra, valamint

¹⁶⁰ GLANTZ (2010): 27-235. o.

¹⁶¹ DONOVAN (2009): 13.o.

¹⁶² DONOVAN (2009): 16.o.

¹⁶³ DONOVAN (2009): 16-17.o.

¹⁶⁴ DONOVAN (2009): 17.o.

¹⁶⁵ GLANTZ (2010): 27-235. o.

mege erősítették a békefenntartó erőket. Augusztus 26-án Medvedev elnök elismerte a két szakadár állam függetlenségét.¹⁶⁶

4.5. A grúz háború tapasztalatai

Az oroszoknak sikerült minden szinten meglepést elérniük. Amíg a világ az Olimpiai Játékokat figyelte Kínában, az oroszoknak sikerült öt nap alatt legyőzniük Grúziát. A meglepéssel sikerült mind hadászati, mind hadműveleti sokkot elérniük, így válaszképtelenül hagyva mind a grúz felet, mind a világ többi részét, akik esetleg támogatást nyújtottak volna Grúziának. Harcászati szinten a meglepésnek hála, sikerült elfoglalni a Roki alagutat, ezzel egy olyan kritikus hibalehetőséget megszüntetni, ami az egész művelet kimenetelét befolyásolhatta volna.¹⁶⁷

A grúz hadjárat az összhaderőnemi és összefegyvernemi műveletek sikerének egyik iskolapéldája. Az oroszok sikerrel vetették be szárazföldi és ejtőernyős alakulatokat, a különleges erőket, valamint a légierőt és a haditengerészetet. Ezen különböző erőknek az együttes bevetése érte el a kívánt sokkhatást, aminek hála sikerült elérni a hadműveleti és hadászati célokat.¹⁶⁸

A légierőnek sikerült teljes légifölényt elérnie a hadműveleti terület felett, így sikeresen támogathatta a szárazföldi csapatok harcát. A szállító repülőgépek szerepe kritikus volt a csapatösszevonásokkor. Ezeknek hála sikerült mind hadászati, mind hadműveleti meglepést elérni, valamint megfelelő erőkoncentrációt összevonni a grúz erők legyőzéséhez.¹⁶⁹

A haditengerészetnek kiemelt szerepe volt a műveletben. A Fekete-tengeri flottának hála sikerült blokádot vonni Grúzia köré, ezzel meggátolva más külső szereplőket, hogy támogatást küldjenek Grúziának. Emellett a flottának fontos szerepe volt a műveletekben az ejtőernyősök partra rakásával Ochamchire-nél, valamint a hadműveleti tűzcsapásokkal. Ezek mellett egy rövid tengeri összecsapásra is sor került augusztus 10-én négy grúz hajóval, amelyek közül egyet sikerült elsüllyeszteni.¹⁷⁰

¹⁶⁶ DONOVAN (2009): 24-25.o.

¹⁶⁷ DONOVAN (2009): 12-13.o.

¹⁶⁸ DONOVAN (2009): 17-18.o.

¹⁶⁹ DONOVAN (2009): 18.o.

¹⁷⁰ DONOVAN (2009): 18.o.

A kinetikus műveletek mellett fontos szerep hárult a kibertámadásokra is, melyeknek hála, sikerült megbénítani több kormányzati, parlamenti, bank és médiaorgánus weboldalt, ezzel hozzájárulva a kívánt sokkhatáshoz.¹⁷¹

A hadjárat során minden a műveletekben résztvevő egység az Észak-kaukázusi Katonai Körzet irányítása alá tartozott, így sikerült azt a régóta áhított állapotot elérni, hogy a műveletekben résztvevő minden haderőnem és minisztérium egységei egy parancsnokság alatt tevékenykedjenek.¹⁷²

A siker ellenére a konfliktus több hiányosságot is a felszínre hozott. A műholdas rendszer elégtelensége nyomán információhiány volt jellemző. A légierőnek és az elektronikai harc egységeknek nem sikerült teljesen elnyomni a grúz légvédelmet, ami 4 repülőgép elvesztéséhez vezetett. A légierő és a szárazföldi csapatok közötti együttműködés gyenge volt, egyrészt az előretolt repülésirányítók hiánya miatt, másrészt egy 1998-as döntés miatt, ami elvette a helikoptereket a Szárazföldi Erők állományából. Összességében kevés volt az éjjellátó felszerelés, kevés drón és precíziós lőszer állt rendelkezésre.¹⁷³

Mindezen hiányosságok ellenére az oroszoknak sikerült azt elérniük, amit Csecsenföldön nem. Egy jól megtervezett, jól irányított és jól végrehajtott hadműveletnek köszönhetően sikerült minden hadászati cél gyors elérése, így nem hagyva lehetőséget sem az ellenfélnek, sem külső szereplőknek az effektív válaszára.

¹⁷¹ DONOVAN (2009): 19-20.o.

¹⁷² DONOVAN (2009): 22.o.

¹⁷³ GLANTZ (2010): 27-235. o.

5. A grúz háborútól az ukrajnai invázióig

A sikeres grúz hadjárat után rögtön megkezdődött az új reformprogram kidolgozása és végrehajtása. A fegyveres erők átszervezése az „új kinézet” szervezetre 2008. októberében lett bejelentve.¹⁷⁴

10. ábra Orosz katonai körzetek 2010-ben

(Forrás: <https://worldview.stratfor.com/article/military-exercises-russia>)

5.1. Dandárstruktúra és az új parancsnoki rendszer

Az új háromszintű vezetési struktúra a következőképpen nézett ki. Összhaderőnemi hadászati parancsnokságok, hadműveleti parancsnokságok, dandárok.¹⁷⁵ Ez az átalakítás azt eredményezte, hogy a korábbi hat katonai körzet helyett négy stratégiai parancsnokság jött létre. A Nyugati Katonai Körzet a Moszkvai és a Leningrádi Katonai Körzetek területén, a Központi Katonai Körzet a Volga-uráli és a Szibériai Katonai Körzet nagyobb részén, a Keleti Katonai Körzet a Távol-keleti és a Szibériai Katonai Körzet kisebbik részén, valamint a Déli Katonai

¹⁷⁴ BOLTENKOV (2011): 20.o.

¹⁷⁵ JÓJÁRT Krisztián (2017): Az orosz haderőreform értékelése II. – Szervezet, személyi állomány, fegyverzet. *Nemzet és Biztonság*, 2017(3), 54-68.o.

Körzet az Észak-kaukázusi Katonai Körzet helyén.¹⁷⁶ Habár az eredeti terv szerint ezeket az új parancsnokságokat stratégiai parancsnokságoknak kellett volna hívni, végül a katonai körzet név megtartása mellett döntöttek.

A hadműveleti parancsnokságok szintjét az összefegyvernemi és harckocsihadseregek adták. Ezeknek az új szervezeti felépítésre való átállása 2010. szeptemberében kezdődött. Emellett három új hadsereget is létrehoztak. A 49. Összefegyvernemi Hadsereget a Déli Katonai Körzetben, a 6. Összefegyvernemi Hadsereget a Nyugati Katonai Körzetben és a 29. Összefegyvernemi Hadsereget a Keleti Katonai Körzetben.¹⁷⁷

A reform előtt a Szárazföldi Erőknek 24 hadosztálya, 12 dandárja és kettő hadosztály erősségű katonai bázisa volt Örményországban és Tádzsikisztánban.¹⁷⁸ 23 hadosztályt oszlattak fel 2009-re, ezeket 40 dandárral és dandár erősségű katonai bázissal váltották fel. (7. sz. melléklet) 2010. január 1-éig 85 különböző dandár lett létrehozva.¹⁷⁹

Az új szervezetre való áttérés annak volt köszönhető, hogy az orosz katonai szakértők már nem számoltak egy totális háború valószínűségével, az elmúlt évtized háborúi pedig azt mutatták, hogy a konfliktusok időben gyorsan, térben pedig korlátozottan játszódnak le, mint korábban, ezekhez pedig jobban megfelel egy rugalmasabb, alacsonyabb szinten koncentrálódó összefegyvernemi képességet és decentralizáltabb rendszert nyújtó dandár szervezet.¹⁸⁰

Az elképzelés alapján háromféle – könnyű, közepes és nehéz– lövészdandárt alakítottak ki. Míg a könnyű lövészdandárok a légideszant- és különleges erők egységein alapulnak és légi úton gyorsan bevethetők, addig a többséget kitevő közepes és nehéz dandárok alkotják a frontvonalegységeket.¹⁸¹

A közepes dandárok harckocsikkal és kerekas páncélozott szállítójárművekkel, míg a nehéz dandárok harckocsikkal és lánc talpas gyalogsági harcjárművekkel lettek volna felszerelve. Egy-egy közepes és nehéz dandár három gépesített lövészzászlóaljból, egy harckocsizászlóaljból, egy-egy tüzér és sorozatvető osztályból, valamint egyéb kiszolgáló és támogató zászlóaljakból és századokból állt. A dandárok az új szervezetnek megfelelően 4–5

¹⁷⁶ BOLTENKOV (2011): 27.o.

¹⁷⁷ BOLTENKOV (2011): 27.o.

¹⁷⁸ BOLTENKOV (2011): 28.o.

¹⁷⁹ BOLTENKOV (2011): 28.o.

¹⁸⁰ JÓJÁRT (2017): 54-68.o.

¹⁸¹ JÓJÁRT (2017): 54-68.o.

ezer főből, 41 harcokcsiból, 120 szállítójárműből, 36 önjáró tüzérségi eszközből és 18 rakéta-sorozatvetőből álltak.¹⁸²

5.2. „Hivatásos hadsereg”

A reformprogram egy másik aspektusa a sorozott állomány szerződéses katonákra történő leváltását tűzte ki célul. 2009-re a program sikeresen teljesítette az elvárásokat, a programra kijelölt alakulatok csak szerződéses katonákból álltak. Ez akkor nagyjából 165 000 főt jelentett.¹⁸³

Habár a 2008-as dandár és ezred lögyakorlatok megmutatták, hogy ezek az egységek harcképesek, a költségek túl nagyok voltak. A program a védelmi költségvetés 50%-át tette ki, ezért felhagytak a kísérlettel.¹⁸⁴

Az a döntés született, hogy a szerződéses állomány egy részét elküldik, a másik része pedig szét lesz osztva a haderőben és őrmesterként és törzsőrmesterként fog szolgálni, a legénységi helyeket pedig a sorállománnyal fogják feltölteni.¹⁸⁵

A zászlós és törzszászlós rendfokozatokat eltörölték, és az általuk végzett beosztások munkáját elosztották a többi rendfokozat között. A korábbi beosztások 55%-a, amit zászlósok töltöttek be, raktárvezetői poszt volt. Mivel a haderő egy új logisztikai rendszerre állt át, ezeket a beosztásokat eltörölték.¹⁸⁶

Hasonló volt a helyzet a tisztek körében is. A vezetési rendszer átalakításával, valamint a dandár szervezetre való áttéréssel több részleg és törzs is megszűnt, ami azt jelentette, hogy a tisztek egy jelentős része feladat nélkül maradt. Ezt úgy oldották meg, hogy a létszám feletti tiszteket elküldték.¹⁸⁷

¹⁸² JÓJÁRT (2017): 54-68.o.

¹⁸³ VEN BRUUSGAARD Kristin-Rolf-VOGT ANDRESEN Rolf-Inge (2009): *Permanent readiness units in the Russian Armed Forces*. Norwegian Defence Research Establishment. 16.o.

¹⁸⁴ BOLTENKOV (2011): 22.o.

¹⁸⁵ BOLTENKOV (2011): 22.o.

¹⁸⁶ BOLTENKOV (2011): 22.o.

¹⁸⁷ BOLTENKOV (2011): 22.o.

5.3. Részleges visszarendeződés a régi szervezethez

Serdyukov-ot a miniszteri székben 2012 novemberétől Sergei Shoigu váltotta, aki a reformfolyamat bizonyos elemeit visszafogta, illetve néhány esetben a reform előtti állapothoz történő visszatérés is tapasztalható volt. Szervezeti szinten a legfontosabb változás mindenképpen az volt, hogy korábbi hadosztályok visszakapták eredeti státuszukat.¹⁸⁸

Ezek leginkább kulcshelyeken kerültek visszaszervezésre, nevezetesen a NATO és Ukrajna határán, az első körben három hadosztályról volt szó. Ezek a hadosztályok a régi szovjetstruktúrát követték, azaz a gépesített lövészhadosztályok egy harckocsi és három gépesített lövészezreddel rendelkeztek, a harckocsi hadosztályok pedig pont fordítva.¹⁸⁹

Alapvetően ezek a visszaszervezések Moszkva fenyegetés-percepciójának megváltozása miatt történtek. Egyrészt a dandárstruktúrára történő általános áttérést 2008-ban az indokolta, hogy Oroszország egy „déli” fenyegetéssel számolt, vagyis az azt megelőző évtized forrópontjának tekinthető Észak-Kaukázusban látta egy újabb fegyveres konfliktus lehetőségét. Ezzel szemben a hadosztályok visszahozása egy nagyobb (nyugati) konfliktusra történő felkészülés jele volt.¹⁹⁰

5.4. A zászlóaljharccsoportok

A zászlóaljharccsoportok szervezése a 2008-as reformokkal indult párhuzamosan és Shoigu honvédelmi miniszter alatt futott fel, bár ezek használata nem volt új keletű. Mind a csecsen háborúban, mind Grúziában aktívan használt az orosz fél zászlóaljharccsoportokat, melyek ezekben a helyi háborúkban jól is teljesítettek.¹⁹¹

Ezek a zászlóaljharccsoportok ad hoc jellegű összefegyvernemi megerősített gépesített lövésszászlóaljak, melyeknek az összetétele az adott művelet sajátosságaitól függően változhat. A megerősítések általában egy harckocsi századból, egy tüzérosztályból, egy sorozatvető

¹⁸⁸ JÓJÁRT (2017): 54-68.o.

¹⁸⁹ GRAU – BARTLES (2016): 33.o.

¹⁹⁰ JÓJÁRT (2017): 54-68.o.

¹⁹¹ GRAU – BARTLES (2016): 35.o.

ütegből, felderítő, utász, légvédelmi, különleges műveleti és elektronikai hadviselési egységekből álltak.¹⁹²

A zászlóaljharccsoportok alkalmazására valószínűleg a magasabbegységek teljes szervezettel történő telepítésének nehézségei miatt volt szükség, ami pedig a létszámproblémákra vezethető vissza. Az általános gyakorlat szerint minden dandárnak egy vagy kettő zászlóaljharccsoportot kellett harckészen tartania.¹⁹³

A zászlóaljharccsoportok nagyszámú megjelenése azok 2014-es ukrajnai debütálásuk után történt. 2016-ban 66, 2021-ben pedig már 168 zászlóaljharccsoporttal rendelkezett Oroszország Shoigu honvédelmi miniszter szerint.¹⁹⁴

5.5. Ukrajnai műveletek

A Krím anektálása és az orosz csapatok nagyszámban történő telepítése az orosz-ukrán határ közelében 2014. tavaszán az orosz médiában csak „Orosz Tavasz hadművelet” néven híresült el. Míg maga a Krím anektálása viszonylag békés volt, az orosz és az oroszok által támogatott erők akciói Kelet-Ukrajnában egyre hevesebb harcokba fordultak, amint az ukrán kormány saját „terrorellenes hadműveletet” indított az oroszok által támogatott felkelők ellen.¹⁹⁵

Ily módon a viszonylag vértelen „orosz tavasz” átadta helyét egy heves harcokkal tűzdelt „orosz télnek”. Az ukrán erők első hadműveleti sikereire 2014. június végén és július elején először tüzérségi tűz volt a válasz Oroszország területéről. Az orosz csapatok közvetlen beavatkozása augusztus közepén következett, amikor kilátásba került a felkelők veresége. Később az orosz csapatok nem hivatalos jelenléte a konfliktus állandó jellegzetességévé vált.¹⁹⁶

2014. tavaszán 28 magasabbegységre volt szükség, hogy a körülbelül 90 000 fős csoportosítást létrehozzák az ukrán határ mentén, valamint a Krímben. 2014. augusztusában

¹⁹² TAKÁCS Márk (2021): *Short Study: Describing the Major Features of the Russian Battalion Tactical Group*. AARMS 20(2) 49-65.o.

¹⁹³ GRAU – BARTLES (2016): 37.o.

¹⁹⁴ BÁEZ Gonzalo (2022): *At First Sight: Russian Armor/Mechanized Battalion Tactical Groups in Ukraine War*. US Army Maneuver Center of Excellence. 1.o.

¹⁹⁵ SUTYAGIN Igor (2015): *Russian Forces in Ukraine*. Royal United Services Institute. 1.o.

¹⁹⁶ SUTYAGIN (2015): 1.o.

nagyjából 3 500 és 6 000 fő között mozgott az Ukrajnában bevetett orosz erők száma. A legnagyobb létszám 10 000 fő volt 2014. decemberében.¹⁹⁷

Az orosz-ukrán határ mentén egy 42 000 fős csoportosítás rotálódott. Ezek a csapatok vagy közvetlen vettek részt a harcokban Ukrajna területén, vagy tüzérségi tűzcsapásokat mértek a határ mögül. Hogy ezt a csoportosítást fent tudják tartani 117 alakulatra (8. sz. melléklet) volt szükség.¹⁹⁸ A Krímben nagyjából 26 000-28 000 fő állomásozott 2015. elején, ebből 13 000 a Fekete-tengeri Flotta állományából.¹⁹⁹

Az orosz hadsereg reguláris egységeit, amelyek közvetlen vettek részt a kelet-ukrajnai konfliktusban, zászlóaljharccsoportokba szervezték. Általában tartalékban tartották őket, majd a kritikus pontokon kerültek bevetésre, hogy segítsenek a felkelőknek.²⁰⁰ A műveletekben résztvevő egységek eredeti állomáshelyének széles földrajzi szórása egyrészt magyarázható azzal, hogy a katonai vezetés minél több egységet kívánt harctapasztalattal ellátni, azonban valószínűleg nem ez volt a fő indok, sokkal inkább a soha nem múló létszámprobléma.²⁰¹

Összességében a 2014-2015-ös ukrajnai műveletek az új zászlóaljharccsoportok teszttere volt. A műveletek során a zászlóaljharccsoportok a hiányosságok (például a gyenge „állóképességük”, azaz a veszteségtűrésük) ellenére jól tudtak teljesíteni, főleg a nagy mozgékonyyságnak és tüzerőnek, azaz az erős és jól kordinált tüzérségüknek hála, mely megmutatkozott mind Zelenopillya-nál, ahol egy sorozatvetők által végrehajtott tűzcsapás által két ukrán gépesített lövészzászlóalj vált harcképtelenné, mind a donyecki reptérért vívott harcok során, ahol a reptér épületeit porig rombolták tüzérségi és harckocsitűzzel.²⁰²

5.6. Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg a grúz háborútól az ukrajnai invázióig

A 2008-ban kezdődő reformfolyamatok nagyban érintették az 58. Összfegyvernemi Hadsereget is. 2009-ben az átszervezések előtt a hadsereg alárendeltségében a következő alakulatok álltak. A 19. Gépesített Lövészadosztály, a 205. Gépesített Lövészdandár, a 136. Gépesített Lövészdandár, a 131. Önálló Gépesített Lövészezred, a 135. Gépesített Lövészezred,

¹⁹⁷ SUTYAGIN (2015): 4.o.

¹⁹⁸ SUTYAGIN (2015): 4.o.

¹⁹⁹ SUTYAGIN (2015): 4.o.

²⁰⁰ ANGEVINE G. Robert et al. (2019): *Learning Lessons from the Ukraine Conflict*. Institute for Defense Analyses. 7.o.

²⁰¹ SUTYAGIN (2015): 8.o.

²⁰² TAKÁCS (2021): 49-65.o.

a 200. Önálló Gépesített Lövészrezd és a 34. Hegyidandár az egyéb harctámogató és harciszolgáló alakulatok mellett. A másik két lövészadosztály a 20. és a 42. közvetlenül az Észak-kaukázusi Katonai Körzet alárendeltségében volt.²⁰³

Az átszervezések révén az egyik fontos változás a katonai körzet nevének megváltozása, az Észak-kaukázusi Katonai Körzetből Déli Katonai Körzet lett 2010-ben. Ugyanebben az évben megalakították a 49. Összfegyvernemi Hadsereg parancsnokságát a körzetben, ezzel egy második műveleti szintű parancsnokságot létrehozva az 58. Összfegyvernemi Hadsereg mellett.²⁰⁴ 2016-ban egy harmadik hadműveleti parancsnokság, a 8. Összfegyvernemi Hadsereg is megszervezésre került, az ukrajnai konfliktusra való tekintettel.²⁰⁵

A három seregtestnek különböző feladatai voltak. A 8. Összfegyvernemi Hadsereg feladata az ukrán fél elrettentése volt bármilyen katonai akciótól a Donbasszban, valamint részt vett az ottani műveletekben a határ mindkét oldalán. A 49. Összfegyvernemi Hadsereg feladata a fekete-tengeri partvidék, valamint Abházi védelme volt. Ezen kívül alárendeltségében van a kifejezetten hegyiharcokra specializált 34. Hegyidandár.

Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg a legerősebb a három seregtest közül. Feladata a kaukázusi régió biztosítása, Grúzia elrettentése bármilyen katonai akciótól Dél-Oszétiában, valamint a török előretörés ellensúlyozása a Kaukázusban, főleg a 2020-as hegyi-karabahi háború után. Ezen feladatok mellett alegységeivel részt vett az ukrajnai műveletekben 2014 és 2015-ben, azok magas alakulatigénye miatt.

A másik fontos változás a dandárstruktúrára való áttérés volt. Egyrészt a 42. Gépesített Lövészadosztályt feloszlatták és alapjain létrehozták a 8., 17. és 18. Gárda Gépesített Lövészadosztályokat, melyek az 58. Összfegyvernemi Hadsereg alárendeltségébe kerültek.²⁰⁶ 2016-ban a három dandárt összevonták és ismét megszervezésre került a 42. Gépesített Lövészadosztály.²⁰⁷ A 19. Gépesített Lövészadosztályt 2009-ben átszervezték a 19. Gépesített Lövészadosztállyá, majd 2020-ban visszaszervezték hadosztállyá. Ezen két manőver alakulat mellett a 136. Gépesített Lövészadosztály és a 4. Katonai Bázis (háborús időszakban a

²⁰³ VEN BRUUSGAARD - VOGT ANDRESEN (2009): 32-33.o.

²⁰⁴ BOLTENKOV (2011): 27.o.

²⁰⁵ MUZYKA Konrad (2021): *Russian Forces in the Southern Military District*. CNA. 6-7.o.

²⁰⁶ SUTYAGIN Igor - BRONK Justin (2017): *Russia's New Ground Forces: Capabilities, Limitations and Implications for International Security*. Royal United Services Institute 120.o.

²⁰⁷ MUZYKA (2021): 16.o.

131. Gépesített Lövészdandár) álltak még a hadsereg rendelkezésére az egyéb harctámogató és harciskizsgáló egységek mellett.²⁰⁸ (9. sz. melléklet)

A grúz háború után az 58. Összfegyvernemi Hadsereg fő feladata a nagy volumenű gyakorlatokon való részvétel volt a kiképzés mellett. Az első ilyen a Kavkaz-2012 volt a grúz háború után. A gyakorlaton 8 000 fő, 200 lövészpáncélos, körülbelül 20 harckocsi, 100 tüzérségi eszköz, 30 forgó és merevszárnyas repülőgép és 10 hadihajó vett részt. A gyakorlat célja a vezetési rendszer tesztelése volt összhaderőnemi körülmények között.²⁰⁹

A Kavkaz-2016 gyakorlaton 12 000 fő, 400 nehézfegyver és 15 hadihajó vett részt. A gyakorlat egyrészről a vezetési rendszert és az alakulatok harckészültségét tesztelte, másrészt a csapatok ukrain határhoz és a Krímbe való telepítését, ezzel egy elrettentő üzenetet küldve Ukrajnának, mely válaszul a gyakorlatra saját területvédelmi gyakorlatot indított Herszon megyében.²¹⁰

Az utolsó és legnagyobb a Kavkaz-2020 volt. Ez a gyakorlat Örményország, Fehéroroszország, Kína, Pakisztán és Mianmar részvételével zajlott, mintegy 80 000 fővel, 250 harckocsival, 450 lövészpáncélossal és 200 tüzérségi eszközzel, és az egész összhaderőnemi spektrumot lefedte. A gyakorlat fő célja a katonai erő fitogtatása volt mind Ukrajnának, mind a „nagy sakktábla” többi játékosának.²¹¹

Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg bár közvetlenül nem vett részt az ukrain eseményekben, alárendelt alakulatai közül több is megfordult a hadszíntéren 2014-15-ben, köztük a 8. és 18. Gárda Gépesített Lövészdandárok, valamint a 19. Gépesített Lövészdandár részei.²¹²

A hadsereg kitelepülése a Krímbe 2021. tavaszán kezdődött egy gyakorlat keretében. Habár Shoigu április 22-én bejelentette a csapatok visszavonását, a felszerelés és a nehézfegyverzet egy jelentős része a Krímben maradt olyan alakulatoktól, mint a 19. Gépesített

²⁰⁸ SUTYAGIN - BRONK (2017): 120.o.

²⁰⁹ NORBERG Johan (2015): *Training to Fight: Russia's Major Military Exercises 2011–2014*. Swedish Defence Research Agency 30-31.o.

²¹⁰ PISM: “Kavkaz 2016:” The Next Test of Russia's Armed Forces:
https://pism.pl/publications/_Kavkaz_2016___The_Next_Test_of_Russia_s_Armed_Forces

²¹¹ GlobalSecurity: SKShU Kavkaz:
<https://www.globalsecurity.org/military/world/russia/skshu-kavkaz.htm>

²¹² SUTYAGIN (2015): 2-3.o.

Lövészadosztály és a 291. Tüzérdandár. Októbertől a 42. Gépesített Lövészadosztály és a 136. Gépesített Lövészdandár elemei is megjelentek a Krímben.²¹³

Közvetlenül az invázió megindítása előtt az elérhető információk szerint az 58. Összfegyvernemi Hadsereg 12-17 zászlóaljharccsoporttal települt a Krímbe.²¹⁴ Majd 2022. február 24-én Oroszország ismét hadba indult, melyből a sokat látott 58. Összfegyvernemi Hadsereg sem maradt ki.

²¹³ Janes: Russia continues military build-up on Ukrainian border: <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/russia-continues-military-build-up-on-ukrainian-border-analysis>

²¹⁴ David Batashvili: Rondeli Russian Military Digest: Issue 121, 14 February - 20 February 2022: <https://gfsis.org.ge/russian-monitor/view/3133>

6. Összegzés:

A Szovjetunió utáni Oroszország rövid történelme konfliktusokkal szabdalts időszak volt. Egy teljesen megváltozott biztonsági környezetben kellett az Orosz Haderőnek választ adni az újfajta kihívásokra.

Dolgoztam megírásával célom volt bebizonyítani, hogy a csecsen, valamint grúz háborúk nagy hatást gyakoroltak az Orosz Haderő szervezeti átalakításaira. A háborús események, valamint a reformfolyamatok bemutatásával bizonyítottnak látom, hogy a fenti tétel megállja a helyét. Jól megfigyelhető a reformprogramokban, hogy azokat a gazdasági és humán erőforrás realitások mellett erősen a vérrel szerzett háborús tapasztalatok váltották ki. A konfliktusok tapasztalatai nélkül ma az Orosz Haderő teljesen más formát öltene, mint ahogy az kinéz.

Célom volt még ezen háborúk hadműveleti szempontból történő megvizsgálása, melyre oly kevés példa van az elemzések között. Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg történetének bemutatásával véleményem szerint sikerült ezt a célt is elérni, ezzel egy új perspektívából vizsgálhattuk meg a már jól ismert konfliktusokat.

A fent említett reformfolyamatok vezettek oda, hogy 2022. február 24-én Oroszország zászlóaljharccsoportokkal rohanta le Ukrajnát. Az ukrán konfliktus során az orosz haderőszervezés ismételten sokat változott, ezen változások mikéntjének feltárása egy külön dolgozat témája lehetne, párhuzamosan az 58. Összfegyvernemi Hadsereg, amely azóta megkapta a „Gárda” jelzőt, háborús teljesítményével.

Véleményem szerint a téma a NATO és hazánk szempontjából is releváns. Egyrészt az ukrán háború miatt több mint érdemes a NATO jelenlegi legnagyobb geopolitikai kihívójával foglalkozni, másrészt az orosz hadsereget is a létszámhiány kietlen valósága kényszerítette a Szovjetunióból megörökölt szervezet többszöri megreformálására, ami pedig a NATO tagállamokban is jelen lévő probléma. A Magyar Honvédség szempontjából pedig érdemes áttekinteni az orosz magasabbegységek, valamint a vezetési rendszer szervezeti felépítését, azok tapasztalatait pedig feldolgozni és esetlegesen beépíteni a megújuló Honvédség szervezetébe.

Felhasznált irodalom

- ANGEVINE G. Robert et al. (2019): *Learning Lessons from the Ukraine Conflict*
- BÁEZ Gonzalo (2022): *At First Sight: Russian Armor/Mechanized Battalion Tactical Groups in Ukraine War*
- BOLTENKOV Dmitry et al. (2011): *Russia's New Army.*
- COHEN Ariel – HAMILTON E. Robert (2011): *The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications*
- DICK Charles J. (2007): *A bear without claws: The Russian army in the 1990s*
- DONOVAN T. George Jr. (2009): *Russian Operational Art in the Russo-Georgian War of 2008*
- GLANTZ M. David (2010): *The Development of the Soviet and Russian Armies in Context, 1946–2008: A Chronological and Topical Outline.*
- GLANTZ M. David (2010): *The Development of the Soviet and Russian Armies in Context, 1946–2008: A Chronological and Topical Outline*
- GRAU Lester W. – BARTLES Charles K. (2016): *The Russian Way of War*
- Headquarters Department of the Army (1984): *The Soviet Army: Operations and Tactics*
- Headquarters Department of the Army (1991): *The Soviet Army: Troops, Organization, and Equipment*
- JÓJÁRT Krisztián (2017): Az orosz haderőreform értékelése II. – Szervezet, személyi állomány, fegyverzet.
- Kipp W. Jacob (2001): *Russia's Wars in Chechnya*
- MAIN J. Steven (2000): *North Caucasus Military District: Defending Russia's Interests in the Caucasus (1996-August 1999)*
- MUZYKA Konrad (2021): *Russian Forces in the Southern Military District*
- NORBERG Johan (2015): *Training to Fight: Russia's Major Military Exercises 2011–2014.*
- OLIKER Olga (2001): *Russia's Chechen Wars 1994-2000, Lessons from Urban Combat*
- ROBINSON Colin (2007): *The Russian Ground Forces Today: A Structural Status Examination*
- SKELTON S. Jill (2000): *Russian Military Reform Since the Collapse of the Soviet Union: How Effective is the Russian Military as a Fighting Force?*
- SUTYAGIN Igor - BRONK Justin (2017): *Russia's New Ground Forces: Capabilities, Limitations and Implications for International Security*

SUTYAGIN Igor (2015): *Russian Forces in Ukraine*

TAKÁCS Márk (2021): *Short Study: Describing the Major Features of the Russian Battalion Tactical Group*

THOMAS L. Timothy (1997): *The Caucasus Conflict and Russian Security: The Russian Armed Forces Confront Chechnya III. The Battle for Grozny, 1-26 January 1995*

TROSHEV Gennady (2004): *My war, Chechen diary of a trench general*

VEN BRUUSGAARD Kristin-Rolf-VOGT ANDRESEN Rolf-Inge (2009): *Permanent readiness units in the Russian Armed Forces*

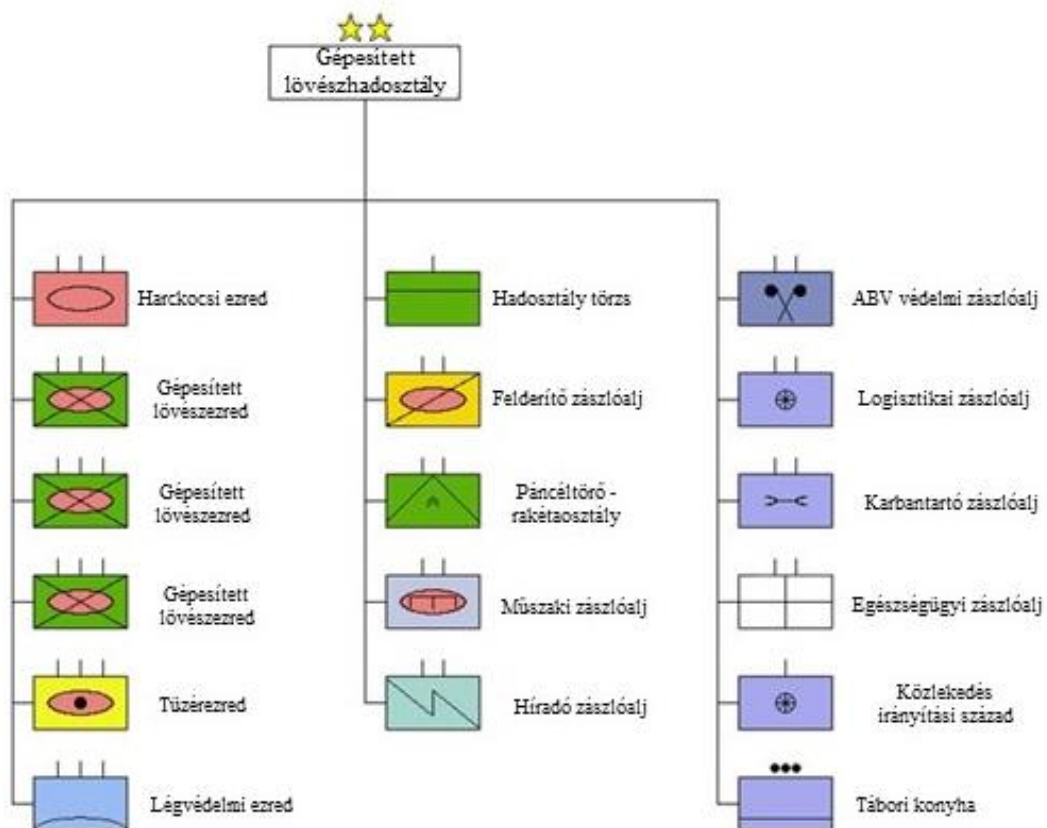
WHISLER Greg (2019): *Strategic Command and Control in the Russian Armed Forces*

Mellékletek

Mellékletek listája:

1. sz. melléklet: Orosz gépesített lövészhadosztály
2. sz. melléklet: A védelmi költségvetés kategóriák szerint
3. sz. melléklet: Csecsen hegyi falu és Grozny
4. sz. melléklet: Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg parancsnokai
5. sz. melléklet: Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg alárendelt magasabbegységei 1999-ben
6. sz. melléklet: Kodori-szoros és a Roki-alagút
7. sz. melléklet: Állandó harckészültségű egységek 2011 elején
8. sz. melléklet: Résztvevő orosz csapatok a 2015. februári ukrajnai harcokban
9. sz. melléklet: Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg alárendelt alakulatai 2021-ben

1. sz. melléklet

Orosz gépesített lövészadosztály

2. sz. melléklet

Kategória	1988	1994
Személyi	25%	62%
Felszerelés	44%	15%
Üzemeltetés	12%	11%
Kutatás-fejlesztés	19%	10%

A védelmi költségvetés kategóriák szerint

(Forrás: MEYER Stephen M. (1995): The Devolution of Russian Military Power. DACS Working Paper)

3. sz. melléklet

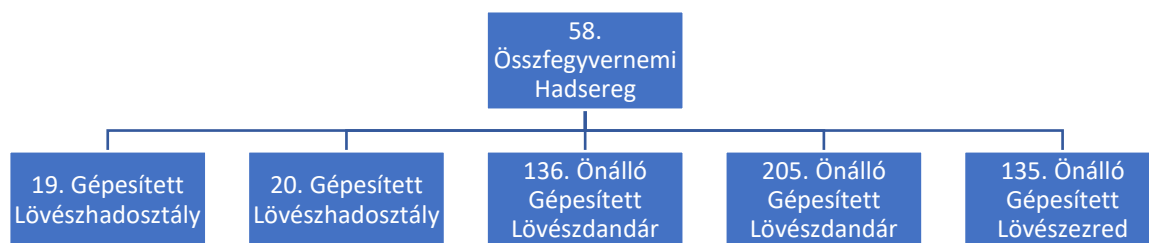
Csecsen hegyi falu és Grozny

4. sz. melléklet

Gennady Troshev altábornagy	1995. május-1997. július
Anatoly Sidyakin altábornagy	1997. július – 1999. augusztus
Vladimir Shamanov altábornagy	1999. augusztus – 2000. december
Valery Gerasimov vezérőrnagy	2001. február – 2003. március
Viktor Sobolev altábornagy	2003. március - 2006. április
Anatoly Khrulyov altábornagy	2006. április - 2010. május
Andrey Kartapolov vezérőrnagy	2010 május. – 2012. január
Andrey Gurulyov vezérőrnagy	2012. január – 2016. augusztus
Sergey Kuzovlev vezérőrnagy	2016. augusztus - 2017. január
Yevgeny Nikiforov vezérőrnagy	2017. január - 2019. február
Sergey Ryzhkov vezérőrnagy	2019. február - 2020. szeptember
Mikhail Zusco altábornagy	2020. szeptember – 2022.
Ivan Popov vezérőrnagy	2022. – 2023. július
Denis Lyamin altábornagy	2023. július -

Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg parancsnokai

5. sz. melléklet

Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg alárendelt magasabbegységei 1999-ben

6. sz. melléklet

Kodori-szoros és a Roki-alagút

7. sz. melléklet

Egységek	Nyugati	Központi	Déli	Keleti	Külföldön	Összesen
Hadsereg parancsnokság	2	2	2	4	-	10
Harckocsi dandár	2	1	-	1	-	4
Gépesített lövészdandár	6	7	8	8	-	29
Felderítő dandár	-	-	2	-	-	2
Erőd dandár	-	-	-	1	-	1
Légiroham dandár	-	-	1	2	-	3
Géppuskás és tüzérhadosztály	-	-	-	1	-	1
Katonai bázis (dandár erősségű)	-	-	-	-	4	4
Szpecnaz dandár	2	1	2	2	-	7
Rakéta dandár	3	2	1	2	-	8
Tüzérdandár	3	1	2	3	-	9
Légvédelmi dandár	3	1	2	3	-	9
Műszaki dandár	2	-	-	-	-	2

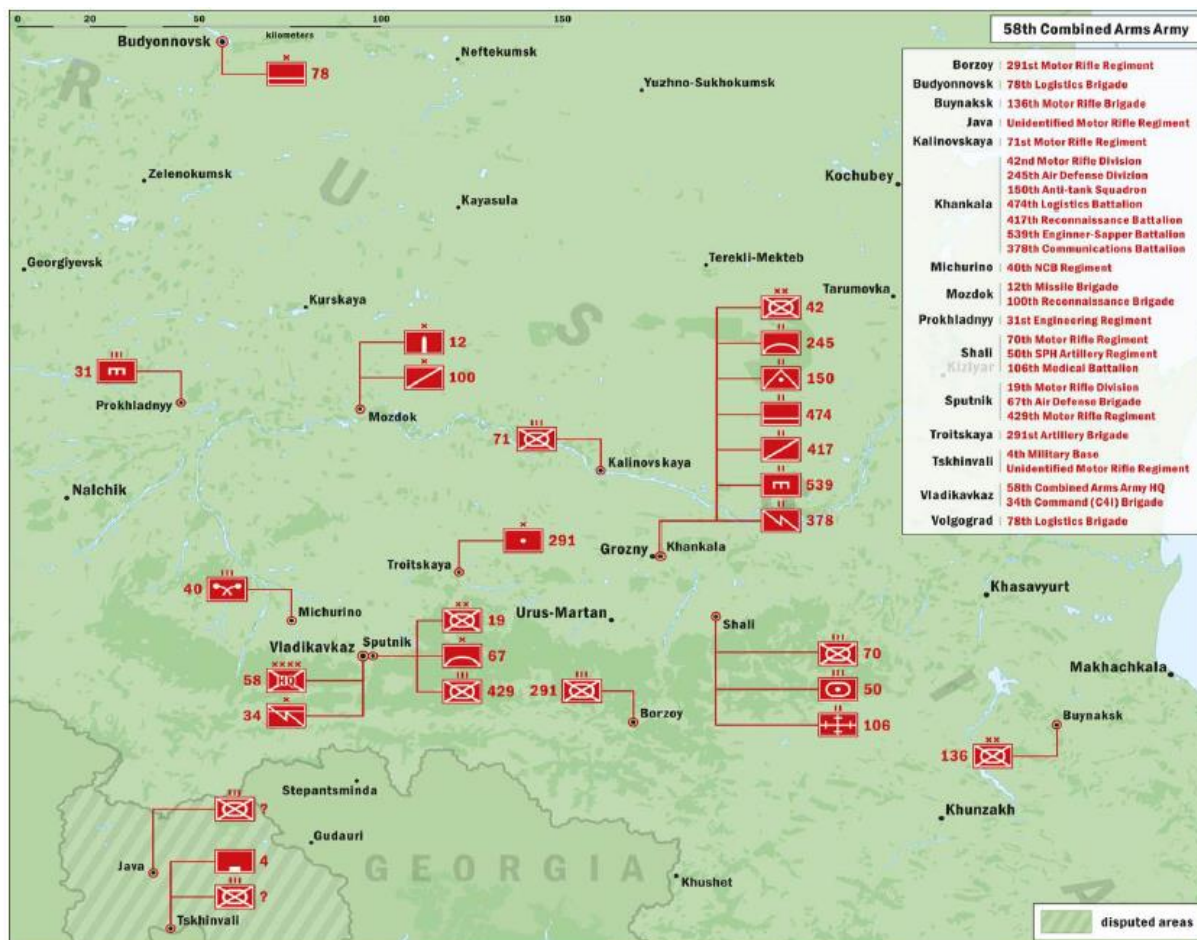
Állandó harckészültségű egységek 2011 elején

8. számú melléklet

Bevetett erők típusa	Északi műveleti körzet	Déli műveleti körzet
Gépesített lövész	• 2. Gárda Gépesített Lövészadosztály • 8. 20. 23. 27. Gárda Gépesített Lövészdandár • 18. 19. 28. 32. 37. Gépesített Lövészdandár • 33. Hegyidandár	• 2. Gárda Gépesített Lövészadosztály • 9. Gépesített Lövészdandár • 138. Gépesített Lövészdandár
Ejtőernyős és légiroham	• 31. Gárda Légiroham Dandár • 104. Gárda Légiroham Ezred • 217. Gárda Ejtőernyős Ezred • 137. Gárda Ejtőernyős Ezred	• 11. Gárda Légiroham Dandár
Szpecnaz	• 10. Szpecnaz Dandár • 346. Szpecnaz Dandár • 25. Szpecnaz Ezred • FSB Különleges Műveleti Központ	• 45. Gárda Ejtőernyős Szpecnaz Ezred • 561. Tengerészgyalogos Szpecnaz zászlóalj • 54. Felderítő Kiképző Központ
Harckocsi	• 5. Gárda Harckocsidandár • 6. Harckocsidandár • 13. Gárda Harckocsiezred	• 12. Gárda Harckocsiezred
Tüzér	• 1. Gárda Rakétadandár • 79. Gárda Tüzérdandár • 232. Sorozatvető Dandár • 288. Tüzérdandár • 291. Tüzérdandár • 385. Tüzérdandár • 1065. Gárda Tüzérezred • 573. Önálló Tüzérfelderítő Zászlóalj	• 200. Tüzérdandár • 268. Gárda Tüzérdandár • 1140. Gárda Tüzérezred
Belügyminisztérium	• Dzerzhinskiy Hadosztály • 107. Műveleti Dandár	• Dzerzhinskiy Hadosztály

Résztevő orosz csapatok a 2015. februári ukrajnai harcokban

9. sz. melléklet

Az 58. Összfegyvernemi Hadsereg alárendelt alakulatai 2021-ben